

səh. 544. “Üçlər Şurası”: Paris Sülh Konfransının gedişində dörd böyük dövlətin liderlərindən (ABŞ prezidenti Vudro Vilson, Britaniya, Fransa və İtaliya Baş nazirləri Lloyd Corc, Jorj Klemanso və Vittorio Orlando) əmələ gələn Dördlər Şurası mövcud idi. Bəzən İtaliya Baş naziri Orlando olmadan yığılan Şura isə “Üçlər Şurası” adlanırdı.

Osmanlı yəhudiləri

səh. 545. “Vakit”: İstanbulda 1875-1934-cü illərdə nəşr edilmiş gündəlik qəzet.

səh. 546. “Məclisi-cismani”: Osmanlı dövlətində azlıqlara məxsus qurumlar əsasən dini məsələlərlə məşğul olan “Məclisi-ruhani” (Ruhani məclis), mülki məsələlərlə məşğul olan “Məclisi-cismani” (Mülki məclis) və hər ikisini özündə birləşdirən “Məclisi-ümumi”dən (Ümumi məclisdən) ibarət idi.

Cənub-Qərbi Zaqaqaziya islamlarının müqəddəratı

səh. 552. “tzani”: qəzetdə latın hərfləri ilə verilmişdir.

“lazlar” (çani): əsasən Türkiyədə yaşayan etnik qrup.

“Samstxe-Saatabaqo” (Samstxe atabəyliyi yaxud Mesxeti atabəyliyi): Gürcüstan ərazisində XV-XVI əsrlərdə mövcud olmuş dövlət təşkilatı. Mərkəzi Axalsix şəhəri idi.

“Atlas Antequa”: qəzetdə latın qrafikası ilə verilmişdir.

səh. 553. “minqrel”: gürcülərin subetnik qrupu.

“Dərviş paşa”: 1877-1878-ci il Osmanlı-Rusiya müharibəsində Batum ordusu komandanı olan Dərviş İbrahim paşa nəzərdə tutulur.

İtibdir

səh. 557. “Fenomen”: Bakıda fəaliyyət göstərən teatr-kinematoqraf; Bakıda Dənizkənarı parkda, indiki Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrının binasında yerləşirdi.

Çərşənbə, 30 aprel 1919-cu il, nömrə 169

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 29 rəcəbül-mürəccəb sənə 1337. 30 nisan 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətiri 4 rublə, axırını səhifədə sətiri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

İNGILTƏRƏ-QAFQAZIYA BANKİR KANTORASI

(Bakı, Velikoknyajeski küçədə, nömrə 1)
Müamilat [əməliyyatlar] türk və rus dillərindədir.

İngiltərə-Qafqaziya Bankir Kantorası may ayının 3-ndən etibarən açılıb, bu aşağıdakı müamilatda bulunacaqdır:

Əcnəbi valyuta alıb-satmaq. Qiymətli kağızlar alıb-satmaq. Mal xərid və furiş [alıb-satmaq]. İldə 6 faizlə hesabi-cariyə tövdilər [cari hesaba əmanətlər] qəbulu. Təcili tövdilər qəbulu. Para bərat edilməsi [göndərilməsi]. Mal və mal sənədlərinə rəhn [girov] olaraq borc verilməsi. Bundan əlavə müxtəlif komisyona sifarişatı qəbul edilir. Tiflisdə, Batumda, İstanbulda və Londonda dəxi kantoralər açılır.

8739

ELAN

Cümə günü, may ayının 2-də Spasski küçədə, 137 nömrəli evdə, 18 nömrəli odada Əlihüseyn Əliyevin mənzilində, saat 9-da Şəki Həmvətənlər Cəmiyyətinin ümumi iclası olacağından Bakıda müqim [yaşayan] bilümm [bütün] şə-

kililərin məzkur [deyilən] mənzilə təşrif gətirmələri rica olunur.

Müvəqqəti Komissiya

May ayının 2-də, cümə günü, saat 10-da Şəhər Dumasının salonunda Cəmiyyəti-Maarifi-İraniyan [İranlılar Maarif Cəmiyyəti] barəsində məlumat verəcəkdir. Binaənileyh [ona görə], ümum iranlıların məzkur vaxtda təşrif gətirmələri rica olunur.

Heyəti-müvəqqəti

8752

BEYNƏLMİLƏL İCTİMAİ MƏCMƏ [YIĞINCAQ]

Həmin aprel ayının 15-dən açılmışdır. Olqinski küçə, nömrə 5 (Kafe Parisin üstündə). İctima [yığıncaq] gündüz saat 12-dən və axşam isə saat 9-dan açılır. Ruminski orkestr məşhur skripkaçı N. Angeleskonun təhti-nəzarətində [rəhbərliyi altında] çalınır. Daxil olmaq ancaq üzvlərin müərrifliyi [tanişlığı, aşnalığı] ilə ola bilər.

8747

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Azərbaycan Məclisi-Məbusan Rəisi həzrətlərinin əmrnamələri

Əmrnamə nömrə 96

Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsinin təhriat xidmətçisi [məktub xidmətçisi] Ağalar İskəndərli 1919 sənəsi aprel ayının 6-dan etibarən həmin idarədə mütərcim təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 97

Birinci Tatar Alayı zabiti Hüseyn bəy Qasımzadə 1919 sənəsi mart ayının 20-dən etibarən Azərbaycan Parlaman qorucu böliüyü komandanı yavərliyinə təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 98

Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsinin telefonçusu Fatma xanım Mustafazadə həmin aprel ayının 13-dən etibarən məzkur [deyilən] idarə təhriat xidmətçisi təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 99

Azərbaycan Məclisi-Məbusanının rus [məzbətə] mühərriri [protokol katibi] Polina İosibovna Qoldman 1919 sənəsi aprel ayının 1-dən etibarən məzuniyyət-dən vaxtında qayıtmadığı üçün vəzifəsindən kənar edilir.

Əmrnamə nömrə 100

Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsinin təhriat xidmətçisi Zeynalabdin Gözəlzadə 1919 sənəsi 22 apreldən etibarən Parlaman Torpaq və Fəhlə komissiyonu kargüzarlığına təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 101

Miralay [polkovnik] Daniil Seoyev 1919 sənəsi aprel ayının 24-dən etibarən Azərbaycan Məclisi-Məbusanının rus

məzbətə mühərrirliyinə [protokol katibliyinə] təyin edilir.

Əmrnamə nömrə 102

Sabiq Bakı müəllimlərindən Şəfiqə xanım Əfəndizadə 1919 aprel ayının 27-dən etibarən Azərbaycan Məclisi-Məbusan İdarəsi müdirinin müavinliyinə təyin edilir.

*Məclisi-Məbusan Rəisi naminə:
doktor Həsən bəy Ağayev.
Mətninə mütabiqdir.
Kargüzar: C. Paşazadə*

MƏTBUATDAN ÖTRÜ RƏSMİ BƏYANAT

1918-ci il dekabrın 26-da general Tomson tərəfindən verilən intibahnaməyə [bəyannaməyə] və 1919-cu il martın 25-də rəsmi bəyanata istinadən İngiltərə komandanlığı tərəfindən edilən təbədüllət [dəyişikliyi] xəbər verirəm. Yuxarıda söylənən intibahnamənin 3-cü və 4-cü maddələri ilə təmin edilən imtiyazat ləğv edilib, bu məsələlərin həlli Azərbaycan Hökumətinə vagüzar edilir [tapşırılır]. Bu maddələr ləğv edilmişdir:

3-cü maddə: Aşkarən davam edən təşkilat komitələrinin iclaslarına bilamümaniət [maneəsiz] örtülü olaraq icazə veriləcəkdir.

4-cü maddə: Siyasi həbslər ancaq Müttəfiq dövlət polisi iştirakı və orderləri ilə olacaqdır, təqsirnamə də 24 saat müddətində elan ediləcəkdir.

*Bakı şəhərində Müttəfiq dövlət
əsgəri komandanı: General Şattlvort
Bakı, 28 aprel 1919*

MÖHKƏM İDARƏ MÖHKƏM ƏXLAQLI İSTƏR

Fərdlərin, şəxslərin öz işlərində etibarları, müvəffəqiyyətləri, tərəqqiləri, şöhrətləri nasil malik olduqları əxlaq və fəzilətləri ilə mütənasib isə, fərddəndən vücuda gələn bir heyət, bir hökumətin də dərəcəyi-ədl və etibar [ədalətinin və etibarının dərəcəsi], mərtəbeyi-şərəf və qüvvəti də öyləcə əxlaqi-mədəniyyə və mətinəsi [mədəni və sarsılmaz əxlaqı] ilə mütənasibdir.

Bu öylə bir lütfi-haqdır ki, üluləzm [ən böyük] peyğəmbərlər, ən böyük hadilər, dahilər, həkimlər, qəhrəmani-hürriyyətlər belə bununla, bu müsbət qanuni-ictimaiyyə ilə insanları təbşir və tənzir [müjdələməyə yaxud qorxutmağa], sövq və idarə eyləməyə müvəffəq olmuş və vücuda gətirdikləri inqilabi-ictimailərlə həqiqəti-məzkurəni [deyilən həqiqəti] e'la [ucaltmış] və elan eyləmişlərdir. Bu öylə bir həqiqətdir ki, bundan məhrum olanlar, bu vasitəyi-etilə və iqbali [ucalma və səadətə nail olma vastəsini] anlamayanlar, elm ilə əxlaqı, tərbiyə ilə ədəbi bir-birinə qarışdırırlar daima zəlalətə düşəcəkdir, daima zərər görəcəklərdir.

Elm ilə əxlaq, tərbiyə ilə ədəb başqa-başqa şeylərdir, dedik. Əvət, öylədir.

Hüsni-əxlaq [yaxşı əxlaq] və tərbiyə mütləq təlimi-elm və fəzilət ilə olarsa da, hər sahibi-elm sahibi-fəzilət və əxlaq olamaz.

Mətin əxlaq və tərbiyə, şəksiz ki, beşikdən başlanan elmi və əsri [müasir] tərbiyə, fəzilətə tədrici adət [etmək] və haqq və ədlə [ədalətə] alışmaq, onu təbiəti-saniyə edinməklədir [onu özünə

ikinci bir təbiət etməklə mümkün olar]. Bu isə ictimai nöqsanlarımızın ən böyüyü, məktəblərimizin qara ləkəsidir.

Əxlaqsızlıq istibdad və qara fikirlərin, zülm və haqsızlıqların yeganə vasitəsi olduğu kimi, vicdansızlığın, tamahkarlığın, bəxl [paxıllıq] və həsədin də anasıdır.

Əxlaqsızlıq hələ təzə idarələrdə, yeni hökumətlərdə birər bəla, birər taundur. Xayır, xayır, bəlkə bunlardan da betər, bunlardan da əşəddir [şiddətlidir]. Çünki bunlar görünür, anlaşılır. Lakin o, o qara üzlü şeytan kimi görünməz, nəfsi-əmmarə kimi qafatasının içində gizlənər, zəhərli mikrob kimi qan damarında cövlan edər, fürsəti gözlər, vücudun zə'fini [zəifliyini], böhranını, anarşiyasını qənimət bilər. O vaxt həmin özünü, feilini aşkar edər, zəhərini, bəlasını göstərər.

* * *

Bilməm, nə vaxtda Bakıda Ərzaqçı, hansı idarədənsə xeyli pul qeyb (?) olur.

Bilməm hangi idarədən bədəfkarlar [cinayətkarlar], ah, o bəlli əfkarlar neçə min hökumət pulunu oğurlarlar.

Bir ay qabaq bədbəxt Naxçıvan mühacir və fəqirlərinə paylamaq üzrə bir möhtərəm, mükərrəm [səxavətli], vətənpərəst, aşıqi-həqiqət, füğərapərvər, xadimi-millət, sahibi-şəfqət, mötəməd [etimad edilən], müqtəsəd [qənaətcil, israf etməyən], müəllim, müsəllim [idarəçi], mübarək, eyni-mələk [mələk kimi], mötəbər, dilavər [ürəkli], “bayramda paşa”, hər yerdə dilgüşa [könül açan], fəzilət-məab [fəzilət sahibi] və alicənab bir şəxsə bir neçə yüz min manat kağız pul verirlər. Bu cənabın da acından qırılan fəqirlərə

yazığı gəlir. Onlara kağız pul əvəzinə qızıl pul vermək istər. Onu tapmaq üçün də Rəştə gedər, Batuma qaçar. Aradan xeyli vaxt çıxar, amma bu arada Naxçıvan aclarından bir qisminin də canı çıxar. Zərəri yox, çoxu yenə sağ. Möhtərəm cənab, kağız qızıla dəyişdirmək üçün təbii rahat oturmaz. Oraya-buraya baş vurur. Lakin bunun ali zəhmətini bədfakar sosialistlər anlamazlar. Qışqırıq salarlar, nəhayət, pulu geri verər.

Bu pulun üstünə bir az da qoyarlar, olar 900 min. Daha mötəbər, daha fəzilətpərvər bir heyətə verərlər ki, Tiflis yolu ilə Naxçıvana gətirsin. İki-üç aydan bəri ölməyib sağ qalan mühacirlərə versinlər.

Heyət kamali-izzü-ehtişamla [böyük bir izzət və ehtişamla] Tiflisə “Orient” qastinitsasına [mehmanxanasına] düşər, 900 min manatı da çamadani ilə nömrə otağında saxlar. Lakin bir gün sonra, 17 aprelə pul qeyb olar. Həm büsbütün qeyb olar. Əvət, əvət, 900 min manat, həpsi birdən uçar.

Şübhə üzərinə, heyət əzasından [üzvlərindən] birini tutub həbsə salarlar.

* * *

Məqsədimə misal üçün yuxarıda nəql etdiyim zərifanə [olduğu] qədər əlimanə [kədərli] olan xitabəni buraxalım. Yenə məqsədə keçəlim:

Cavan Azərbaycan Hökuməti idarələrinə bir çox məmurlar lazım.

Bunların pisini bulmaq, ayırmaq çətin. Çünki xainlər, əxlaqsızlar hər kəsdən ziyadə şirin dilli, qeyrət və həmiyyətli, mötəbər və bacarıqlı, aqil və məlumatlı

görünürlər. Ürəklərindəki qaranlığı, qanlarındakı zəhəri, qafalarındakı xəyanəti əsla bəlli etməzlər. Ağızlarından guya məhəbbət, gözlərindən mərhəmət, işlərindən bərəkət tökülər. Biçarə, safdil [sadələvh] rəislər, məsul müdirilər birdən-birə anlamazlar. Nədən sonra, işlərin üstü açılarda, xəzinəyə milyonlarla zərər dəyəndə ayırlarlar.

Bu halda nə etməli? Əldə bir vasitə yox ki, xainlər, əxlaqsızlıqlar anlaşılın, əmniyyət [etibar] edilməsin, təmizlənsin.

Bunun üçün zahirən bir aləti-təfriq [ayırmaq üçün bir vasitə] yox deyiləcək. Lakin bu bəhanə doğrumu? Əcəba, daireyi-elmimizdə əhvali-ruhiyyəni, əsrari-qəlbini [qəlbini sirlərini] bildirəcək heç bir miqyas, ölçü yoxmu? Sanıram ki, vardır. Həm öylə bir ölçüdür ki, çox az şaşar. Bu da şəksiz “qəvanini-ruhiyyə”dir [“mənavi qanunlar”dır]. Qəvanini-ruhiyyə bizim sandığımız kimi qəvanini-fərziyyə və ehtimaliyyələrdən [güman və ehtimala əsaslanan qanunlardan] deyildir. Riyazi hesab qəvanini kimi müsbət və layəzal [əbədi] qanunlardandır.

Bu qanuni-təbiəti, bu mənavi ölçünü başınıza alınız, filan dairə müdirinin, filan qulluqçununmu nasıl olduğunu, onun dərəcəyi-sədaqətini bilmək istəyirsiniz? Çox gözəl. Həman onun “tərcümeyi-halını” tədqiq ediniz. Keçmişini, adətini, xüsusi hallarını, xasiyyətlərini öyrəniniz. Vaxtilə hökuməti-müstəbidə zülmünə müavinət [kömək] etmişmi, xəfiyyəlikdə bulunmuşmu, milləti mənfəətinə satmışmı, cinsdəş [eyni soya, irqə mənsub olan] bir hökuməti para və məmuriyyət müqabilinə qəzetə sütunlarında qaralamışmı? Xüsusi borclarını verməmişmi,

yaxın qövm və qonşularına mərhəmətsizlik etmişmi? Hırs və səfahətə [ehtirasa və əyləncəyə], moda və keyfə düşkünü? Yalan söyləyib hər şeyə and içirmişmi? Məmurriyyət və istiqbalından [dövlət qulluğundakı işindən və öz gələcəyindən] ümid-sizmi? Ev tərbiyəsindən, möhkəm bir iman və məfkurədən məhrummu? Xalq cəhalətini vasitəyi-şöhrət və mənfəəti bilməmişmi?

Bil ki, yenə öylədir. Nə isə, yenə odur. Adəti, öyrənişi təbiəti-saniyyəsidir [ikinci təbiətidir]. Bəlkə, validi-əf’alidir [əməllərinin atasıdır], xalığı-iradə və idarəsidir [iradə və idarəsinin yaradıcısıdır].

İştə, burasını nəzərə alaraq cavan Azərbaycanımızın təhkimi [möhkəmlənməsi] üçün məsuliyyətli dairələr, heyətlər başına mümkün mərtəbə möhkəm əxlaqlı insanlar qoymalı ki, istiqlalımıza rəxnə [ziyan], xəzinəmizə zərər, gəncliyə zəhər vurulmasın.

Ümidvar

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

24 aprel 1919-cu il

İclas saat 11.40 dəqiqədə açılır.

Sədr - Həsən bəy Ağayev

Katib - Mehdi bəy Hacinski

Sədr - İclas açılır. Bugünkü ruznaməyi-müzakirət [müzakirə gündəliyi] böylədir:

1) Etimadnamə komisiyonunun məruzəsi;

2) Yevlax-Nuxa yolunu Kiş çayının

daşqınından mühafizə etmək üçün Ziraət [Əkinçilik] və Əmlak Nəzarətinə iki yüz on bir min rublə buraxılması haqqında qanun layihəsi;

3) Beş yüz on milyon rublə dövlət pulu buraxılması haqqında hökumətə müsaidə verilməsi.

Etiraz yoxsa, yövmiyyəyi-müzakirət qəbul olunur. Növbədəki məsələ Etimadnamə komisiyonunun məruzəsidir. Məruzəçi Şəfi bəy Rüstəmbəyli.

Şəfi bəy [Rüstəmbəyli] - Bakı Bələdiyyə idarəsi Əliağa Həsənov ilə Ağazeynal Tağıyevi Parlaman üzvü intixab etmişdi [seçmişdi]. Əliağa Həsənov Maliyyə naziri müavini və imdi də Maliyyə naziri olduğundan, Ağazeynal Tağıyev də üzvlükdən xaric olduğuna [görə], Parlaman üzvü hesab olunmayırlar. Bakı Bələdiyyə idarəsinin 45 müsəlman əzasından [üzvündən] 23-ü qanun üzrə əksəriyyət təşkil edir ki, əksəri iclasda varmış. Onlardan Əsədulla Əhmədov 24 səsle, Əsəd bəy Əmirov 15 səsle Parlaman üzvü intixab edilmişlərdir. Etimadnamə komisiyonu onların seçki bəratülqövlərinə [protokollarına] baxıb, düz olduğunu qəbulla təsdiqini Parlamana təklif edir.

Sədr - Etimadnamə komisiyonunun məruzəsi haqqında kim danışmaq istəyir? Söz istəyən yoxsa, səsə qoyacağam. Nakaz [Nizamnamə] üzrə Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən seçilən üzvlərin əvvəlcə seçkilərinin düz olub-olmadığını, sonra da Etimadnamə komisiyonunun qərarını səsə qoyacağam. Hər kəs Bakı Duması tərəfindən Əsədulla Əhmədov ilə Əsəd bəy Əmirovun seçkisini dürüst və qanuna müvafiq hesab edirsə, əlini qaldırsın. (*Əllər qalxır*) Əksəriyyətlə seç-

kinin dürüst olduğu qəbul olunur. Hər kəs Etimadnamə komisiyonunun qərarını qəbul edirsə, əlini qaldırsın. *(Əllər qalxır)* Əksəriyyətlə qəbul olunur.

Növbədəki məsələ Yevlax-Nuxa yolunu Kiş çayının daşqınından mühafizə etmək üçün Ziraət və Əmlak Nəzarətinə iki yüz on bir min rublə buraxılması haqqında qanun layihəsidir. Məruzəçi Əbdüləli bəy Əmircanovdur.

Əbdüləli bəy [Əmircanov] - Nuxa-Yevlax şosesinin və Nuxa şəhərinin dağ çaylarından mühafizəsi üçün 1911-ci ildə bir sədd çəkilmişdi ki, çayın qabağını saxlasın. 1916-cı ildə bu səddin təmirinə bir çox şəhər və zemstvo [yerli özünüidarə qurumu] parası buraxılmışdı. Bütün bu sədd Şəki şəhərini və Yevlax-Şəki şosesini müdafiə edirdi. Bildir, 1918-ci ilin avqust ayında böyük bir sel gəlib bu səddin böyük bir parçasını xarab etmişdir. İki yüz əlli sajn ki, səddin boyudur, əlli sajnı seldən bərhad olmuşdur. Bildir, şəhər və dövlət parası ilə 30 sajnını təmir etdilər. Qalanı təmir olunmadı. Çünki ləvazimat tapılmadı. Ona görə Gəncə valisi Ziraət nazirindən rica edir ki, dövlət meşəsindən çirpinti almaqla və daşla səddin qalanı təmir olunsun və əvvəlki sədd alçaq olduğundan, bu dəfə bir az uca olsun. Bunun üçün də təqribən 211 min rublə təyin olunmuşdur.

Yevlax-Şəki şosesinin sel daşqınından xarab olması Şəki ticarətinə böyük zərər vurur. Gəncə qubernatoru burasını nəzərə alaraq, ona görə bu sədlərin təmirinə sərf olunacaq paranın hamısının dövlət xəzinəsindən verilməsini xahiş edir.

Bu barədə hökumət bunu qəbul ey-

ləmiş ki, 211 min rublə əcələ [təcili] surətdə verilsin və bu sel may ayının axırında gəlməyə görə paranı əcələ olaraq vermişlər. İmdi hökumət rica edir ki, bu paranın verilməsini Parlaman qəbul etsin. Maliyyə-büdcə komisiyonu bu qanuna baxıb qəbul etmiş. Maliyyə-büdcə komisiyonunun arzusu bu olmuşdur ki, bu para sərf olunanda Bələdiyyə rəisi iştirak etsin ki, bu pul ancaq öz yerinə sərf olunsun.

Əhməd Cövdət – Mən əlbəttə bu qanunnamə barəsində danışmaq fikrində deyiləm. Çünki may yaxınlaşır və sel gəlir. Nuxa-Yevlax şose yolunu sel daşqınından müdafiə etmək üçün 211 min rublə istənilir. Verilməsi lazımdır. Lakin arzu edərdik ki, Nəzarət [Nazirlik] tərəfindən tədbirlər görülsün və diqqət olunsun ki, bu pullar yerinə xərc olsun ki, bir də bu sədlər xarab olmasın və yenidən bizdən pul istənilməsin. Ancaq mənim dediyim özgə şeydir. Neçə aydır ki, Parlaman açılmış və bura gələn qanunnamələri müzakirə edirik. Ziraət və Əmlak nazirindən bir-iki qanun gəlmiş. Biri bu, biri də Kür çayı sahillərində sədlərin inşası haqqında qanun layihəsi. Belə nəzərə gəlir ki, biz və Nəzarət böylə xırda qanunlara baxmaqdan başqa bir şey tapmayırıq. Guya bizim məmləkətimiz anarxiya keçirməmiş, kəndlər dağılmamış, evlər xarab olmamış. Bir çox yerdə bu saat əkinçilər kotansız və toxumsuz qalmışdır. Bu barədə Ziraət nazirinin köməyi lazımdır. Amma bu barədə indiyə qədər heç bir qanun layihəsi daxil edilməmişdir. Nəzarət iş görmür. Guya hər işimiz öz yolunda imiş və ya başqa böyük qanunlara ehtiyac yoxmuş, ancaq

çay daşqınının qeydinə qalmalı imiş. Doğrudur, buna da baxmalı və pul buraxmaq lazımdır. Lakin Cümhuriyyət içərisində ümumiyyətlə ehtiyacı rəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün evləri sökülənlərin evlərini təmir etməli, malı olmayanlara mal verməli, toxumu, kotanı olmayanlara toxum və kotan tədarük etməlidir. Bu barədə gərək Nəzarət bir qanunla bizim qabağımıza çıxsın və pul istəsin. Arzu edərdim ki, bundan sonra hökumət böylə xırda-xırda qanunlarla deyil, gələcəkdə böyük dərdlərimizi və ehtiyaclarımızı yazıb qabağımıza çıxsın.

Sədr - Daha söz istəyən varmı? Yoxsa, müzakirə bitmiş olur. Səsə qoyuram. Hər kəs qiraət olunmuş [oxunmuş] layihəni komisiyonun rəyi ilə bərabər qəbul edirsə, əlini qaldırsın. *(Əllər qalxır)* Əksəriyyət qəbul edir. Növbədəki üçüncü məsələ 510 milyon dövlət pulu buraxılması haqqında hökumətə müsaidə verilməsidir. Məruzəçi Mustafa Vəkilov.

[Mustafa] Vəkilov - Hökumət tərəfindən təqdim olunmuş qanun layihəsi 510 milyon kağız pul buraxmaq üçün hökumətə müsaidə vermək xüsusundadır. Hökumət Parlamandan rica edir ki, yenidən kağız pul buraxılması üçün hökumətə müsaidə verilsin. Hökumət öz bəyannaməsində bu məsələnin tarixindən bəhs edib, bu paranın nasıl məsrəf olması haqqında məlumat verir. Böylə görünür ki, Bakı Bələdiyyə idarəsi tərəfindən “bon” adında kağız pullar buraxılıbdır. 1918-ci ildə Bakı şəhəri bir tərəfdən daxili Rusiya və digər tərəfdən Tiflis ilə münasibəti kəsildiyinə görə məhəlli [yerli] bazarda (rınokda) pula artıq ehtiyac olduğundan Bələdiyyə İdarəsi

bon buraxmağa məcbur olmuşdu və bunun buraxılması, məsrəfi və təmin edilməsi xüsusunda Bələdiyyə İdarəsi bir qayda-qanun düzəltmişdi. O vaxt pul yerində bon idi. Bu, əsl pul mənasını verirdi. Lakin özləri və əhali ona pul kimi baxmırdı. Müvəqqəti pul yerini verib, veksəl kimi işləndirdi. O vaxt şəhər idarəsi padşahlıq bank [Dövlət Bankı] vasitəsilə 62 milyon kağız pul buraxmışdı. Necə ki, məlumunuzdur, sonradan şəhər bolşeviklər ixtiyarına keçdikdə həman yenə o kağız pul bolşeviklər tərəfindən daha da şiddətlə buraxıldı. Hərçənd bu pul bələdiyyə adından hesab olunurdu, lakin bolşeviklər öz istədikləri kimi sərf edirdilər. Bolşevik hökuməti elan etmişdi ki, bu kağız pulun əvəzini Rusiya öz varı ilə cavabdehdir. Hökumət bizim əlimizə keçənə qədər bolşeviklər zamanında 227 milyon manat kağız pul buraxılmışdır. Demək hökumət bizim ixtiyarımıza keçənə kimi cəmi 300 milyona qədər kağız pul buraxılmışdır. Sonra ixtiyar bizim hökumətimizə keçdikdə, hökumət və Maliyyə Nəzarəti bu barədə dərin düşünüb istədi ki, camaata və məmləkətimizə xeyir olan bir üsul tapıb böylə müşkül haldan çıxsın. Məlum olduğu üzrə, Bakı alınmamışdan qabaq bizim hökumət Tiflisdə gürcülər və ermənilərlə pul buraxmışdı və bəzi şərt-surut ilə bir hissəsinə iştirak edirdi. Bakı alınandan sonra hökumətimiz gördü ki, rınoka 300 milyon kağız pul buraxılıb. Hökumət bir istədi ki, bir növlə Bakı pullarını yığıb ondan xilas olsun və Zaqafqaziya pulundan istifadə etsin. Sonradan bu tədbir həm hökumət və həm əhali üçün müşkül göründü. Qərar qo-

yuldu ki, iki pul işlənsin. Biri Bakı, digəri iştirak etdiyimiz Zaqafqaziya bonu. Sonradan hökumət öz ehtiyacını ödəməkdən ötrü getdikcə kağız pul buraxmağa məcbur oldu. Parlamandan əvvəl hökumət ehtiyacı olduğundan 90 milyon öz qərarı ilə pul buraxıb, sonradan bəyannamənin deməyinə görə hökumətin xərci artdığından, yüz milyon rublə də bir buraxılmışdır. Dekabr və yanvar ayında olan qərarlara görə sonradan 200 milyon rublə də buraxılmışdır. Hökumətin dediyinə görə, artıq əcələ olduğundan Parlamentin müsaidesi olmadan bu pulları buraxmışdır. Lakin hökumət tərəfindən buraxılan bu pullar ehtiyacı təmin etməyir. Ona görə hökumət Parlamandan rica edir ki, həmi müsadəsiz buraxdığı 300 milyon para təsdiq olunsun və mayın axırına qədər xərci təmin etməkdən ötrü 210 milyon rublə buraxmağa icazə verilsin. Hökumətin cəmi istədiyi 510 milyondur.

Hökumət öz bəyannaməsində xərcələrini ümumi bir formada göstərmişdir. Mayın axırına qədər 210 milyon rublə istəyir. İndi görək bu pullar nə cür sərf olur və ehtiyac nədir? Hökumətin göstərdiyinə görə, ayda 60 milyon rublə neft mədəncilərinə verilir. Bundan əlavə, 35 milyon da ingilis ştabına verilir. 40 milyon da hökumətin öz işlərinə, məmurlara və qeyri ehtiyaqlara xərclənir. Bu hesabla hökumət zənn edir ki, may ayının axırına qədər 210 milyon kifayət edər. Onun üçün də 510 milyonun müsaidesini istəyir. Əlbəttə, bu layihə Maliyyə və büdcə komissiyasında ətraflı müzakirə oldu. Büdcə və maliyyə komissiyonu buna əhəmiyyət verib düşünür

ki, kağız pul nə qədər artıq buraxılırsa, qiyməti o qədər düşər. Bu bir aşkar məsələdir ki, finansist [maliyyəçi] olmayan əhali də bunu bilir. Məsələnin əsil qüsuru və əsil bədbəxtliyi budur ki, bu kağız pul ki, buraxılır, dava zamanı bizdən daha zəngin məmləkətlərdə bizdən artıq buraxılıb. Ancaq onların qızıl təminatı var ki, vaxtında kağız pul əvəzinə qızıl pul alınır. Ancaq bizim hökumətin qızıl təminatı olmadığından, nə ki istehsalatı və dövləti varsa, onunla da buraxılan kağız pulları təmin edə bilər. Bundan savayı biz görürüz ki, bu kağız pul ki, buraxılır, əhalinin ehtiyacı qədər buraxılırdı qiymətdən düşməzdi. Dərd burasındadır ki, əhalidə ehtiyacından artıq pul vardır. Hətta ən kasıbdə pul çoxdur. Rınokda da pul ehtiyacdan artıqdır. Hökumətin də bu pulları öz bankına yığmağa lazımi qədər qüvvəsi çatmayır. Əhalidə pul çoxdur, hökumətdə isə yoxdur. Buna görə, hökumət getdikcə pul buraxmağa məcbur olur. Çünki ehtiyac çoxdur. Büdcə-maliyyə komissiyonu bunu nəzərə alıb bir neçə arzular etdi. Bu arzuları da sizə məlum edir. Əvvəla, bunu nəzərə aldı ki, hökumətin ehtiyacını bir tək pul kəsən makina vasitəsilə ödəmək olmaz. Bu böylə gedərsə, axırda öylə olar ki, bazara çıxıb bir şey almaq olmaz. Ona görə hökumət gərək naloqun (vergilərin) tezliklə yığılmağına böyük əhəmiyyət versin, tənki əhalidə olan pul xəzinəyə gəlsin və xəzinəyə əl uzadanda o pullardan istifadə etmək mümkün olsun. Yanvar ayında hökumətin mədaxili 5 milyon, məxarici 25 milyon olmuşdur. Fevral ayında isə mədaxili 8 milyon, məxarici 32 milyon olmuşdur. Əlbəttə, böylə davam

etsə, nə qədər pul buraxılmasına müsaidesə etsək, yenə də hökumətin ehtiyacı təmin edilmiş olmaz. Ona görə Maliyyə-büdcə komissiyonu mədaxilin artmasına diqqət verdi və gəlir vergisinə (podoxodnu naloq) ki, artıq mədaxil verir, Nəzarət tərəfindən əhəmiyyət verilməsini arzu edir, bu bir.

İkinci, nəzərə aldıq ki, gərək istiqraz müəssisələri, banklar nizama salınsın. Bunların indiki halda əvvəlki kimi müamilatda bulunmadıqları [əməliyyat aparıcıları] məlumdur. Əvvəllər pul bankda müamilədə olurdu. Əhali və hökumət ondan istifadə edirdi. İndi bunlar zəif işləyirlər və bəlkə də heç işləməyirlər. Bunları qaydaya və nizama salmaq lazımdır. Ona görə mərkəzi hökumət bankı olmalıdır ki, qeyri müəssisələr də oradan kömək alıb işləsinlər. Hökumətdən işə başlamağı və qeyri müəssisələrə əhəmiyyət verib mərkəzi bank açılmasını arzu edirik. İkinci arzumuz budur.

Üçüncü, biz gördük ki, bir məmləkətdə iki cür pul işlətmək, işləri çətinləşdirir. Bir Bakı pulu, bir Tiflis pulu. Diqqət etsəniz görərsiniz ki, bizim pulumuz Tiflisdə az qiymətə gedir, amma Tiflis pulu Bakıda artıq qiymətə gedir və xalq arasında yaxşı pul hesab olunur. Bazarda satılır. Bizim pul ilə Tiflis pulu bir qiymətdə deyildir. Bizim orada hissəmiz olduğuna görə, iki tərəfə baxdığımızdan bu məsələdə bir növ şaşqınlıq və çəşliq əmələ gəlir. Bizim zənnimizə görə, pul sistemi bir olmalıdır. Zaqafqaziyanın ümumi pulu olacaqmı yaxud məxsusi Azərbaycan pulu olacaqmı? Onu Maliyyə Nəzarətində olan mütəxəssislər eyi bilirlər. Ancaq bizcə hansı biri olursa-

olsun, pul sisteminin bir olmasını indiki halda xeyirli bilirik.

Əlbəttə, aşkar məsələdir ki, hökumətin ehtiyacı da olsa, əcələ də olsa yenə Parlamentin müsaidesi olmaya-olmaya izinsiz pul kəsilməsi Büdcə komissiyonunun nəzəriylə mümkün və düz deyildir. Hərgah hökumət ancaq pul kəsmək tərifi [yolu] ilə ehtiyacını təmin üçün asanca pul əldə edə bilsə, o zaman qeyri mənbələrə və mədaxil verici müəssisələrə bittəb [təbii olaraq] əhəmiyyət verməz. Əgər hökumət görsə ki, pul buraxmaq çətinlikdir, onda qeyri vasitələr və başqa çarələrlə pul əldə etməyə çalışacaqdır. O vaxt bankların yaxşı müamilatda bulunmasına, vergilərin nizamlı toplanmasına daha ciddi surətdə baxıb ehtiyacını təmin edər. Buna da hökumətin nəzəri-diqqətini cəlb edirik. Parlamandan izinsiz pul buraxmaq düz deyildir. Bu məlumatda[n] sonra hökumətin qanun layihəsini oxuyuram. Həqiqətdə bu cür pul buraxmaq böyük müşkülət çıxarır. Maliyyə-büdcə komissiyonu düşünür və ətraflıca söylədiyi arzuları ilə bərabər görür ki, bu saat pul lazımdır, lakin əldə yoxdur. Ona görə komissiyon təklif edir ki, hökumətin bu layihəsi qəbul edilsin. Hökumət də büdcə komissiyonunun arzularını nəzərə alsın və gələcəkdə doğru yol ilə pul tapmağa çalışsın. Büdcə komissiyonu təklif edir ki, layihəni qəbul edəsiniz.

Sədr - Kim danışmaq istəyir? Danışmaq istəyən varsa vərəqə ilə bildirsin. Söz Yusif Əhmədovundur.

Yusif Əhmədov (bitərəf) - Möhtərəm məbuslar! Bu qanun layihəsi Maliyyə Nəzarəti tərəfindən təklif olunur. Məncə

bu məsələnin çox böyük məna və əhəmiyyəti vardır. Özüm də tüccar sinifinə mənsub olduğum üçün bu barədə bir qədər izahat verməyi lazım bilirəm. Keçmişdə Bakı Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən 62 milyon, ittilaatıma [məlumatıma] görə Seym tərəfindən 80 milyon, (*Səslər: 160 milyon*) 160 milyon və sonradan Parlamenin icazəsi olmadan Azərbaycan Hökuməti tərəfindən 300 milyon manat para buraxılıb. İndi isə həman 300 milyon və təzədən buraxmaq istədikləri 210 milyon ki, hamısı bir yerdə 510 milyon edir, təsdiq etdirmək istəyirlər. Eybi yoxdur, pulu makina kəsir. Lakin təfavütü budur ki, o vaxt kəsən kim olub? Mən bir neçə gün əqdəm [qabaq] Tiflisdə idim. Doğrudan da adama çox ağır gəlir. Bir pul ki, hər şəhərdə makina vasitəsilə kəsilir və buna müvəqqəti bon deyilir, təzə təşkil olunmuş cümhuriyyətlərdən heç birinin bu pullar əvəzində Azərbaycan məmləkəti qədər qüvvəsi və etibarını yoxdur. Fəqət heyiflər olsun ki, bizim pulumuz Tiflisdə, Batumda, Potidə, Ermənistanda heç bir şey deyil və halonki [halbuki] Batum və Potidə olan ingilislərlə əlaqəmiz yaxşıdır. Ancaq nədənsə bu barədə bu vaxta qədər bir tədbir və sərəncam olmayıb. Qəsdim heç bir kəsi şəxsən nəzərdə tutmaq deyil. Mən ümumi dairədə Parlamana bildirməyi lazım görürəm.

Mən istərdim o pullar ki, bir dövlət tərəfindən buraxılır, etibarını nəzərdə tutulaydı və bu barədə Gürcüstan və Ermənistanla əlaqəmiz məlum olaydı. Zaqafqaziya pullarının dərəcəyi-etibarını bizimkindən 99 faiz artıq hesab olunur. Təəssüflər olsun ki, o pullar hər yerdə

işləndiyi halda biz tacirlər çətinliklə 5-6 faiz pula alıb Tiflisdən mal almağa gedirik. Bu barədə lazım idi sərəncam olsun. Güman edirəm ki, olacaq. Lakin bir qədər tez olsaydı yaxşı olardı. İkinci, İran ilə əlaqəmiz və ticarətimiz vardır. Bizim pulumuz orada bir dərəcəyə çatıbdır ki, min manatımız 11 tümənə gedir. Sülh vaxtı hesabı ilə min manatımızın qiyməti 18 manat 70 qəpik eyləyir. Bununla da belə olur ki, oradan arşın malı gətirmək lazım olduqda 3 manatlıq şeyə 15 manat verilir. Burada da əhali şeyləri birə 8, birə 10 artıq qiymətə almağa məcbur olur. Mən deyirəm ki, bunlara necə çarə vardır. Məncə mürur ilə [vaxt keçdikcə] bu pullar kəsilib çoxaldıqca və ticarət dairəsinə buraxıldıqca, iş bir yerə çatar ki, indiki kimi qiyməti olmaz və bəlkə də heç olmaz dərəcə etibarını az olar. Onsuz da indi manatımız bir qəpiyə gedir. Bunun çarəsi vardır. Ola bilər ki, bu dediyim söz fəhlə sinfinə dair olsun, qərəzli görünsün. Lakin xəyalım o deyil. Biqərəz deyirəm: bir yerdə istəsələr pulun qiyməti artsın, gərək o məmləkətdə iş (trud) çoxalsın. Çünki zəhmət çox olanda pulun qiyməti artar. Amma indiki halət bir dərəcəyə çatıb ki, zəhmətdən hasil olan iş məvacib müqabilində heç dərəcəsinədir. Sülh vaxtındakı səkkiz saatlıq işin məhsulu indikinə nisbətən 100 faiz çox olurdu. Güman edirəm nəinki [fəhlə], başqa xidmətlər də böylədir. Asayış vaxtında bir saatda işlənən iş, indi 6-8-10 saatda işlənməyir. Odur ki, zəhmət məhsulu az olub, pul da mürur ilə çoxalır. Bunun intəhası [axırı] yoxdur. Parلمان izin verəcək, pul kəsiləcək. Mən özüm də tacirəm. O şeyi ki, mən özüm almışam, onun əvəzində verdiyim pulu

heç kəs mənə verməyir. Ona görə məsləhət bilərdim ki, Maliyyə naziri cənabları bu yolda səy etsin ki, mümkün qədər zəhmətdən əmələ gələn məhsulat çoxalsın. Bunun nəticəsi də o olar ki, mal çoxaldıqca hər kəs özününkünü tez satmağına tələsər və ortada bir rəqabət olar ki, bununla pulun qiyməti artar. Bu bir çarə. İkinci çarə, məruzəçi dedi ki, Gürcüstan və Ermənistan ilə əlaqəmiz olsun. O[n]ların pulu ki, burada artığına işlənilir, heç olmazsa bizim pulumuz orada manatı manata işlənsin. Üçüncü çarə olmaq üzrə İran ilə əlaqəmizi düzəltməliyiz. Rusiya ilə əlaqəmiz yoxdur. Ora bizim üçün ticarət tərəfindən əhəmiyyətli idi. Ukrayna ki, Rusiyanın bir parçası hesab olunurdu, əvvəlcə ora ilə böyük əlaqədə idik. Sonradan nə olacaq bilinməyir. Hələlik bizimlə yaxşı əlaqədə olan təzə hökumətlərlə əlaqəmizi öylə düzəldək ki, pulumuz sərbəst öz qiymətinə işlənsin. Bu asan bir şeydir. Çünki Gürcüstan Hökuməti ticarət barəsində bizdən asılı olduğundan, bizə tabedir. Biz onlara əmr edə bilərik. Onlarda alış-veriş yoxdur. Orada pul da yoxdur. Mən Gürcüstan ticarət təşkilatları ilə görüşüb aldığım təcrübəyə görə bilirəm ki, bir adam əlində çek 3-4 ay pul almaq üçün qapı-qapı gəzir. [Pul] tapılmayı ki, onlara verilsin. Və o pulu alınca çekin yarından çoxunu sərf edir. İranın sərfi kimi. İş ki belədir, Gürcüstan ilə pul məsələsində ciddi danışılarsa bizim pulumuz onların pulu ilə bir dərəcədə olardı və özümüza görə geniş varidatımız olduğundan bizim pulumuz onlarınkindən artıq da gedə bilər. Ticarət əhli o biri kağızı alanda manata 50-60 qəpik artıq verir. Mən sözü mü bitirərkən deyirəm ki, pul kəsilsin.

300 milyon da ki var, təsdiq edək, ancaq pul kəsilməsi barəsində bir az ehtiyatlı olmalı və diqqət edilməlidir. Denilməsin ki, bu hal müvəqqətidir.

Keçənlərdə Türük və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] tərəfindən idxal edilmiş layihənin qəbul olunmasına tərəfdar idim. Çünki müvəqqəti denilirdi. İndi görürüz ki, işlərimiz bir növ yaxşılaşmış və halımız bir ay bundan əvvəlkindən möhkəmdir. Müttəfiqlər nümayəndələri ilə əlaqəmiz yaxşılaşmış və qonşularımızla da əlaqəmiz yaxşıdır. Mən deyərdim ki, bu makinaya bir qədər diqqət və ehtiyatla rəftar edilsin. Hərgah pul kəsmək məsələsi asanlıqla mümkün olmasa və çətinliklə qəbul olunsaydı, nazir cənabları başqa yol və mənbeyi-varidat tapmağa məcbur olacaqdır. Hər halda pulun çox olması ticarətə zərərdir.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

İşə dəvət

Avam Kameronunda Robert Sesil deymişdir: Avropanın iqtisadi halı çox xətərlidir [təhlükəlidir]. Ən qısa müddətdə dəniz mühasirəsi ləğv edilməlidir. Zamanı ki, ticarət yolları azad oldu, hamı millətlər ticarətin təcdidinə [bərpaşına] var qüvvələri ilə çalışmalıdırlar. Bütün Müttəfiq dövlətlərin müttəhid [birləşmiş] qüvvəsi ilə Avropanı xətrədən qurtarmaq olar. O, bütün ingilis millətinə müraciətlə təvəqqe edir ki, onun dəvətinə icabət etsinlər [müsbət cavab versinlər]. Hərgah, Avropa ciddi surətdə çalışmazsa, mədəniyyəti xətrə təhdid edəcəkdir.

- Peştədən xəbər verilir ki, orada 30 min nəfərdən ibarət bir Qırmızı ordu təşkil edilmişdir.

- Helsingfors [Helsinki] – Moskvada elektrik, qaz və su yolu dayanmışdır. Tramvay işləməyir.

- Royterə xəbər verilir ki, bu axırncı günlərdə Orenburq cəbhəsində bolşeviklər təcilən ricət edirlər [geri çəkirlər]. Ufanın cənubunda mükəmməl bir bolşevik alayı əsgərlikdən üdul [imtina] etmişdir. Bunlar dərhal əvvəlki yoldaşlarının əleyhinə hər b açmışlardır.

- Almanyanın müxtəlif yerlərində olan nümayişlərdən görünür ki, almanlarla məskun olan yerlərin təqsiminə [bölməsinə] qarşı etiraz hərəkətləri artır. Dansiq sosialistləri bütün cahan sosialistlərinə müraciətən Almaniyaya heç bir təcavüzə müsaidə etməmələrini tələb etmişlərdir.

- Qahirə - Rəsmi surətdə bildirilir ki, istilanın vüsətlənməsi [genişlənməsi] ilə nizam və asayiş təcilən bərpa edilir. Royter ajansına xəbər verildiyinə görə, Misir qitəsi [bölgəsi] hal-hazırda kontrol altındadır. İttixaz edilmiş tədabiri-hərbiyyə ilə [görülən hərbi tədbirlərlə] hər növ üsyan hərəkətləri bərtərəf edilmişdir [aradan qaldırılmışdır]. Avam Kameronunda Pinkerton varid olan [daxil olan] suala cavabən demişdir ki, Misirdə mükəmməl nizam və asayiş bərpası və orada qanun və müsəlimət təcidi [əmin-amanlığın bərpası] məsələsi yaxın günlərdə qurtarar.

- Berlin - Rurski dairədə başlanmış olan tətillər Krupp zavoduna da sirayət etmişdir [yayılmışdır]. Hal-hazırda 120 min əmələ [fəhlə] tətillərdir. Hamburq oblastının mədən əməlləri də tətillərə qoşulmuşlardır.

SÜLH ƏTRAFINDA

- Paris - “Exo de Pari” qəzetəsi yazır ki, hərəgah, Almaniya sülh əhdnaməsini [sazişini] imza etməkdən çəkinərsə, dərhal Almaniyaya qarşı bərri, bəhri tədbirlər ittax ediləcəkdir [quruda və dənizdə tədbirlər görülməcəkdir]. Bu barədə Müttəfiqlərin bəhri [dənizçilik] məmurları tərəfindən plan tərtib verilmişdir.

- Berlin - Münxen qəzetələri xəbər verirlər ki, Bavariya Hökuməti bolşeviklərlə ittifaq bağlamaq üçün bolşevik hökuməti ilə danışığa girişmişdir.

- Fransa diplomatik dairəsində deyirlər ki, Reyn nəhrinin sol kənarı bitərəf bir məntəqə elan ediləcəkdir. Almaniya zərərləri ödəyəndə bu məntəqə fransız və Belçika qoşunları tərəfindən işğal ediləcəkdir.

- Paris - İspaniya Hökuməti Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] daxil olmaq arzusunda olduğunu bildirmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Riqada

Riqada dəhşətli surətdə aclıq hökm-fərma olduğundan [hökm sürdüyündən], orada şiddətli anarşi davam edir. Vəhşiləşmiş qaragüruh özlərini ağa hesab edirlər. Aclıqdan hissədən [taqətdən] düşmüş müstəhəqlər [möhtaclər] küçələrdə düşüb ölürlər. Fəqirləri təmin etmək üçün qəsdən burjuylara çörək verilməyir. Onlar da acından qırılırlar. Orada olan məmurların əmri ilə dövlətlilər öz evlərindən çıxarırlar və buna da heç bir səbəb göstərilməyir. Bunları şəhərin kə-

narına aparıb təqdiri-qəzaya [taleyin hökmünə] tapşıırırlar.

- Bolşevik ştabının dünənki məlumatında Mariupolun qərbi cəhətində müharibə davam etdiyi bildirildi. Bu xəbərdən görülür ki, bolşeviklər oranı tərki etmişlərdir. Yekaterinodarda nəşr olunan “Utro” qəzetəsinin məlumatından anlaşılır ki, general Şkuro Mariupolu işğal etmişdir.

Bolşeviklərin hərbi məlumatı

Şimal cəbhəsində Şenkursk səmtində – Vaqanın 25 verstliyində bizim qoşunlar Qrişinskayanı işğal etdilər. Cənub cəbhəsində Mariupolun qərb cəhətində biz Manquş və Temirovkanı işğal etdik. Yozovka mövqifinin [stansiyasının] 10 verstliyində bir neçə kəndləri işğal etdik. Luqanskoyenin cənub-şərq tərəfində biz on verst irəliləyib Kamenka-Krepeştina cəbhəsində bir çox kəndləri işğal etdik.

Ural cəbhəsində düşmənlər böyük dəstələrlə hücumə keçib Şipok dairəsində bir neçə kəndləri işğal etmişlərdir. Bu yerlər Uralskin 75 verstliyindədir. Uralskin 50 verstliyində vaqe Skuverşin tabyasının [istehkamının] işğalı üçün müharibə davam edir.

Pokrovskoye və Prigorodnoye cəbhəsində müharibə bizim üçün müvəffəqiyyətli gedir.

Çistopol səmtində bizim qoşunlarımız özündən çox olan düşmənlərin təzyiqinə baxmayaraq Çistopolun şərq və cənub-şərq hissələrindəki səngərlərini müdafiə edirlər.

Latış şura qoşunlarının məlumatı: Orjol və Kozlov şəhərləri tərəfimizdən işğal

edildi. Marienburq dairəsində qızgın müharibə davam edir.

Litva və Belorus şura qoşunlarının məlumatı: Baranoviç səmtində və Baranoviçin şimal-şərq tərəfində Çernixovo və Yoşkoviçiyə qarşı edilən hücumda düşmənlər müvəffəq olmamışlardır.

Münxendə

Berлиндən alınan teleqraflarda Münxendə nəzarətsizlik şiddət etdiyi xəbər verilir. Burada sosialist və kommunist hökuməti silah əldə bir-birləri ilə mübarizədə bulunub hökuməti ələ keçirmək istəyirlər. Düsseldorfda və Drezdendə də həmçinin əhval böyledir. Drezdendə üsyançılar tərəfindən vəzirlərdən [nazirlərdən] biri qətlə yetirilmişdir.

Berлиндə

Aprelin 17-ci gecəsi Berlinin sabiq polis naçalniki Eyxhorn aeroplana minib qaçmışdır, lakin Holtsminden yanında aeroplan aşağı enməyə məcbur olub, Eyxhorn hökumət əsgərləri tərəfindən dərdəst edilmişdir [tutulmuşdur]. Spartak başçılarından bir çoxları avtomobillərdə qaçmışlarsa da, hələ tutulmamışlardır.

İtaliyada

Serbiya ilə İtaliya arasında münasibəti-siyasiyyə qət edilmişdir [siyasi əlaqələr kəsilmişdir]. Serbiya səfiri Roma şəhərini, İtaliya səfiri isə Belqradı tərki etmişdir. Hər iki məmləkətdən başqa siyasi nümayəndələr dəxi geri çağırılmışlardır.

Amerika donanması

Bəhri-mühiti-Atlasının [Atlantik okean]

nın şimali hissəsində olan Amerika donanması Amerika sularında Hudson çayı yanında dayanmışdır. Bu donanma 100 ədəd gəmidən ziyadədir. Bu, böyük bir donanmadır ki, 14 drednot vardır. Bunlardan ikisi elektrik mühərrikləri ilə təchiz edilmişdir.

ŞİMALİ QAFQAZIYADA

Dağıstan cəbhəsində

Neçə gün bundan irəli Dağıstan cəbhəsində böylə bir əhvalat olmuşdur: Zabitlərdən ibarət sağ cinahda (Qroznı rayonunda) duran Dağıstan alayı cəbhəni Könüllü ordu əsgərlərindən ötrü təmizləmişdir. Yaxında olan Dağıstan xalqı dəstələri, zabitlərin bu xəyanəti nəticəsini bərtərəf etməyə [aradan qaldırmağa] müvəffəq olub, məzkur [deyilən] alayı həbs etmişlərdir. Dağıstan əsgərləri teleqrafla dəmiryol qatarı tələb edib, zabitləri təmiz soyundurduqdan sonra qatlarla Teymurxanşuraya yola salmışlardır.

ZAQAFQAZIYA KONFRANSI

Aprelin 25-də Tiflisdə Zaqafqaziya cümhuriyyətləri nümayəndələri yekdi-gərləri [bir-birləri] ilə görüşmüşlərdir. Gürcüstan Cümhuriyyəti nümayəndələri – Xariciyyə naziri Gegeçkori, Daxiliyyə naziri [Noy] Ramişvili, Maliyyə naziri Kandelaki; Ermənistan Cümhuriyyəti nümayəndələri – Xariciyyə naziri [Sirakan] Tiqranyan, Ədliyyə naziri [Samson] Arut-

yunov, Parlaman üzvü [Stepan] Mami-konyan; Azərbaycan Cümhuriyyəti nümayəndələri – Xariciyyə naziri M. Y. Cəfərov, Fətəli xan Xoyski, Xəlil bəy Xasməhəmmədov; Dağıstan nümayəndələri – Kantemir, Penzulayev və Butayevlərdir. Bunlar mübadileyi-əfkarda bulduqdan [fikir mübadiləsi apardıqdan] sonra qət olunmuşdur ki, konfransın 1-ci iclası aprelin 27-də Xariciyyə Nəzarəti imarətində olsun.

İRAN İŞLƏRİ

Tehranda nizamsızlıq

Keçən gün Rəştdən gələn sərnişinlər Tehranda nizamsızlıq başlanması və güya Bəxtiyar dəstəsi tərəfindən inqilab qaldırıldığı haqqında Rəştdə şayiələr dövrən etdiyini xəbər verirlər. Bəxtiyar dəstəsi başında Səmsamüssəltənənin dayanmış olduğunu və Kiçik xan ilə müttəhidən [birgə] hərəkət etdiyini söyləyirlər. Vüzəra Kabinəsi üzvləri Vüsuqüddövlə başda olmaq üzrə həbsdən xilas olmaq üçün İngiltərə konsulxanasına pənah gətirmişlərdir. Digər bir rəvayətə görə, Vüsuqüddövlə qətl edilmişdir. Müxbirimizin məhəlli [yerli] konsulxanadan əxz etdiyi məlumatına görə, bu əhvalat haqqında konsulxanaya heç bir şey məlum deyildir.

İran Hökuməti və Kiçik xan müharibəsi

10 aprel 1919-cu sənə Rəştdən alınmış teleqram xəbərləri. İran məlumatı-rəsmiyyəsi:

Podpolkovnik Staroselski İran Rəisi-vükəlası [Baş naziri] Vüsuqüddövləyə rəsmən bildirir:

Kazaklar Kəsmə ilə Fuməni işğal etdilər. Orada anlaşılmışdır ki, Mirzə Kiçik xan öz topxanasını və dəstəsini alaraq ətrafda olan kəndlərə çəkilmişdir.

11 aprel

Bu gün İran kazakları Kəsmə və Fuməndə əhalidən silah cəm etməyə başlamışlardır. Külli silah zəbt edilmişdir.

12 aprel

Kiçik xanın sərtəbibi [baş həkimi] Həşmət günortadan sonra öz dəstəsi ilə Rəştə varid [daxil] olaraq hökumətə təslim olmuşdur. Hacı Əhməd [Kəsmeyi] dəxi öz dəstələri ilə Şəhərə varid olaraq təslim olmuşdur. Şəhərdə mükəmməl asudəlik vardır. Rəştdən alınmış digər teleqramda denilir ki, doktor Həşmət qalan silahları da təslim üçün Lahicana əzimet etmişdir [yola düşmüşdür]. Cəngəldə hökumət qoşunları ilə cəngəllilər arasında olan müharibənin nəticəsi məlum deyildir.

1500 nəfər kazak tərəfindən təqib edilən Kiçik xan Rudxanə, Rudsəfid və Rəştəbaddan ricət edir [geri çəkilir]. İki dəfə onlara mitralyoz atəşi açmışıq. Onların tələfatı böyükdür. Bizim müvəffəqiyyətimiz var. Fuməni işğal etdikdən sonra əhalini tərksilaha başlamışıq. Kiçik xanın ricəti davam edir. Görünür ki, hökumətin güclü qüvvəsini görərək Lahicana əzimet edilmişdir ki, Həşmət ilə birləşsin. Onun ricət yolunu kəsməyə tədbirlər ittixaz edilmişdir [tədbirlər görmüşdür]. Lahican nümayəndələri təvəqqe etmişlər ki, dava yatırılıb sülh danışığına başlansın.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏDƏ]

- Ticarət və Sənaye nazirinin qərarı mövcubincə [əsasında] Fabriçni müfəttiş [Şeyxəli] Hüseynzadə cənabları işbu günlərdə Nəzarət tərəfindən Gəncə quberniyasına azim olacaqdır [yola düşəcəkdir]. Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] də öz tərəfindən Hüseynzadə cənablarını püxtə [pambıq] zavodları və başqa müəssisələr fəhlələri əhvalı ilə məhəllində [yerində] tanış olmağa müvəkkil etmişdir.

- Bələdiyyə İdarəsi Məsai Nəzarətinə Daxiliyyə nazirinin qərarı surətini irsalən [göndərməklə] rica etmişdir ki, təcili surətdə xidmətçilərə verilmək üçün veriləcək qəz [borc] hesabına olaraq 1.500.000 rublə buraxılsın.

- Təcrübə göstərmiş ki, məhəllində [yerlərdə] işə məntəqələri məxaricatı üçün nahiyə müfəttişlərinə hər ay üçün istiqraz açmaq yaxşı nəticələr verməyir. Zira, smeta 6 aya tərtib verilməklə bərabər, gündən-günə ərzaq və mühimmatın [ləvazimatın] qiymətləri artır. İşə məntəqələri məsələsi lazımı məsələ olduğundan dolayı Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] naziri Maliyyə nazirinə müraciətən rica etmişdir ki, sənəlik smetası tərtib edilərək nahiyə müfəttişlərinə bir sənəlik istiqraz açılınsın.

- Qaçqınların əhvalını təcili surətdə yaxşılaşdırmaq lüzumundan dolayı Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Bakı quberniyası nahiyə müfəttişinə müraciətən rica etmişdir ki, təcili surətdə nahiyə müşavirəsi təşkil edilsin. Müşavirənin güşadı [açılışı] vaxt və oraya daxil olacaq zəvətin [şəxslərin] siyahısı Ümuri-Xeyriyyə

və Nafiə Nəzarətinə pişnihad [təqdim] edilməlidir.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Şuşa xəzinə şöbəsinə xəbər vermişdir ki, Nəzarət [Nazirlik] müvəkkilinə qaçqınlar üçün 100 min rublə buraxılsın. Həman məqsəddən ötrü də Gəncə nahiyə müfəttişinə verilmək üçün Gəncə xəzinə şöbəsinə 200 min rublə göndərilmişdir.

AZƏRBAYCAN DƏMİRYOL QULLUQÇULARI SYEZDİ

24 aprel iclası başlanır saat 5 tamamda. Sədr İsmail Laleviç. Növbədə olan məsələlər: smeta haqqında məruzə.

Yoldaş Cəlil - söz alıb su barəsində danışaraq deyir: Biz fəhlələr necə ki, zəhmətkeşlərlik, əqəllən [heç olmasa] gərək içdiyimiz su təmiz olsun, amma çox təəssüf edirəm ki, Gəncə mövqifində [stansiyasında] içdiyimiz su çox bulanlıq olub, çox da naxoşlayır. Bununla bərabər, ərzağın adını eşidirik, üzünü görməyirik. Mən xahiş edirəm bu barədə lazımı sərəncamlar olsun və bir də doktorların dərmanı barəsində sizə xəbər vermək istərəm. Məsələn, başın ağrısa paraşok verəcək, qolum da sına paraşok verəcək, bir qeyri dərman verməyəcəkdir.

Baykov - Xaçmaz jandarm müdirindən şikayətlə fəqərə haqqında rəva görülmən zülümlərin nə payədə [nə həddə] olduğunu bəyan edir.

(*Məşhədi Yusif İbrahimli müdirin adını söyləməyi tələb edir.*)

Baykov cavab verir ki, adını bilməyir. **Zamanov** deyir: Yoldaşlar! Mən fikir verib görürəm yoldaşlar hamısı dokordan, dərmandan şikayət edirlər. Mən isə deyirəm, lazımdır bizə yazan dərmanı bizim üçün buraxsınlar və biz də fəqərəyi-kasibəyə verək. Mən sizi inandırırım dərman yoxdur və çatmayır. Çox vaxt biz yazıb veririk yoldaşlara, onlar deyirlər bu dərman bizdə yoxdur. Gədlər qeyri yerdən alırlar.

Yusif İbrahimli ev məsələsindən bəhslə deyir ki: Hacıqabul mövqifində altmış nəfər konduktoru, ələlxüsus müsəlmanları hazır oturduqları evlərdən çıxardıb töküblər bir kazarmaya. Bu naxoşluğun vaxtında, hal-övlanın [vəziyyətin] pis vaxtında əgər bir nəfəri tif tutarsa və ya bir qeyri müsri [yoluxucu] naxoşluqlar tutarsa, sizi inandırırım hamısını xəstəlik tutub məhv olurlar. İkincisi, dekabr ayından qalan məvaciblərini yoldaşlar indi də almayıblar. Axırını paltarlarını satıb yeyiblər. O barədə mənə verilən düsturüləməli [təlimatnaməni] sizə təqdimlə xahiş edirəm bu məsələni növbəyə qoyub lazımı sərəncam verəsiniz.

Rəhim Məmmədov - Yollar müdiri [Teymur bəy] Məlikaslanov Gəncəyə gəldikdə mən özüm 20-yədək naxoş fəhlələri hamısını yorğana bürünmüş halda gətirib onun hüzuruna, fəhlələrin sudan naxoş olmaqlarını bəyan etdikdə, Məlikaslanov cənabları Gəncə müdirinə əmr edib suların yaxşılaşmasına və hər rəyonda paylamağına cidd-cəhd edib tezliklə əncam verməsini əmr edir. Amma təəssüflər olsun bu vaxta qədər bu barədə heç bir təşəbbüs belə olunmadı.

Sonra məclisə bir ərzi-hal daxil olur.

Məlumat verilir ki, Petrovskdan gələndə bir konduktoru rüşvət aldığı üçün tutub Bakı mövqifində həbs ediblər. O barədə təhqiqatdan ötrü, iki nəfər – biri Cəlil, biri rus, göndərdilər mühafizə müdirinin yanına. Müdirdən məlumat alandan sonra məlum olur ki, konduktor bir nəfər balıq tacirindən 200 manat rüşvət almağına görə həbs edilmişdir.

BAKI XƏBƏRLƏRİ

1 May tətili

Dünən Parlaman binasında 31 Mart münasibətilə intixab edilmiş [seçilmiş] olan mərkəzi və rayonlardakı müsəlman əmələlərinin tətil komitələri üzvlərinin ümumi iclası vaqe və bir çox müzakirədən sonra, 1 Mayda bir günlük tətil etməklə bərabər, həman günü təntənəli surətdə bayram saxlamaq təhti-qərara alınmışdır. Bayram nümayişatını nizam və qayda üzrə olaraq icra etmək üçün hər mədən dairəsindən bir nəfər olmaq üzrə bu gün tətil komitələri nümayəndələrinin icrası vaqe olacaqdır. Əmələlər hər dəstə öz rayonunda olaraq milli bayraqlarla nümayişat yapacaq və qeyri-müsəlman əmələləri şəhərə gələrsə, onlar dəxi kəndi bayraqları altında Parlaman qarşısına gələcək və bundan sonra isə başqa yerlərdə bayram nümayişatını icra edəcəklərdir.

Şimali Qafqaziyadan gəlmək haqqında

Hökumətin binagüzarlığına [sərəncamına] görə Şimali Qafqaziyadan gələnlər Dağıstan Cümhuriyyəti nəzdindəki Azər-

baycan siyasi nümayəndəliyindən icazə almalıdırlar. İcazəsiz sərnəşinlər Yalama mövqifində [stansiyasında] qatardan düşürüləcəklərdir.

Darülmüəllimin

Darüfünundan [universitetdən] əlavə, Bakıda bir də darülmüəllimin [pedaqoji institut] açılması üçün Maarif Nəzarəti tərəfindən layihə hazırlanmaqdadır. Darülmüəllimin 4 sənəlik olub, onda birinci olaraq müəllimlik dərsləri tədris ediləcəkdir. Hər sinifdə 20-25 tələbə olacaqdır. Xarici dillərdən Fransa, ingilis və yaxud alman dillərindən birisi oxunacaqdır.

Nazir müavini

Maliyyə naziri müavinliyinə Abəzqazuz təyin edilmişdir.

Sürgün

Neçə gün bundan əqdəm [qabaq] suiyyətdə [terrorda; cinayətdə] müttəhim edilib və tövqif [həbs] edilmiş olan polkovnik Voskresenski, Yeqorov və qeyriləri həbsən azad edilərək Azərbaycan Cümhuriyyəti torpağından sürgün edilmişlərdir.

Hacı-Tərxana getmək

Hacı-Tərxanda qövm-əqrəbası olub onları gətirmək üçün paroxod istəmiş olan komissiya Bakıda sükunət edən böylə şəxslərə məlum edir ki, Hacı-Tərxana getmək arzusunda bulunanlar səhər saat 10-dan 2-yə kimi zeylədəki [aşğıdakı] şəxslərə müraciətən yaza bilərlər: [V. İ.] Ponomaryov – Ticarət məktəbi, Krasnovodski və Tserkovni küçələrin küncündə; Zurabov – Şəhər İdarəsi, Ter-

Andreasyan – Sentrodom [Mərkəzi Ev Komitəsi].

Petrovskda

Bizə xəbər verirlər ki, oraya bu günlərdə Hacı-Tərxan cəbhəsində mübarizədə bulunan kazaklardan bir eşelon yaralı gətirilmişdir. Onlar bolşeviklər əleyhinə əməliyyatda bulunan general [Vladimir Sergeyeviç] Tolstoyun ordusuna mənsubdurlar.

İranlıların şikayəti

* Eşitdiyimizə görə, sabiq Bakıda və hal-hazırda isə Aşqabaddakı İran konsulu Cavad xan Sənikiyə Bakıda sükunət edən [yaşayan] bir çox iranlılar məhəlli [yerli] İran konsuluna və Azərbaycan Hökumətinə mümaileyh [adı çəkilən] konsulun atıdakı sui-istimalını [aşağıdakı sui-istifadələrini] təqdim edərək şikayət və etirazda bulunmuşlardır. Məlum olduğu üzrə, Mavərayi-Bəhri-Xəzər [Zakaspiysk] Hökuməti Azərbaycan Cümhuriyyətinə göndərilən kişmişdən hər puta 35 manat vergi alır. Cavad xan bu günlərdə, guya Bakı fəqərəsi namına olaraq Bakıya 7000 put kişmiş göndərərək, həman 35 manat vergisini verməmiş və bundan hasil olan 300 min manatdan ziyadə vergi mənfəətini fəqərəyə verməyib, özü üçün götürmüşdür. Kişmiş isə yetişmədiyi dəxi məlum olmuşdur.

* Bu cümə günü, may ayının 2-də saat 11-də Bakı konsulu cənab Səidülüzərə həzrətləri Ramazan xanın fəqərəyi-kasibə qardaşlarımıza eylədiyi zülümləri təftiş etməyə Sabunçuya “Təməddün” məktəbinə təşrif gətirəcək. Ümum iranlı qardaşlarımızdan, xüsusən

o şəxsləri ki, Ramazan xan onlara zülüm edib, yövmi-məzkurda [deyilən gündə] “Təməddün” məktəbinə təşrif gətirməliyi xahiş olunur.

Cərimələr

* Bakı qalabəyisinin [komendantının] binagüzarlığına [sərəncamına] görə Sergey Andreyev və Saşa Versanov külli miqdarda barut və iki danə Avstriya tüfənləri saxlamaqda ittihamla hər birisi bir ay müddətinə həbsə məhkum edilmişlərdir.

* Mədən dairəsində qətl-qarət davam etdiyindən, Sovet Syezd və mədən sahibləri Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətən böylə hərəkətin önü alınmasını rica etmişlərdir. Daxiliyyə naziri bu xüsusda Bakı qubernatoruna rəsmi bir məktub göndərərək tezliklə mədən dairəsində nizam və asayiş bərpa etmək üçün ciddi tədbirlər ittixaz edilməsini [tədbirlər görülməsini] tələb və əmr etmişdir.

* Nisanın [aprelin] 24 və 25-də Bakıya varid [daxil] olan ərzaq: buğda 6726 put, un 656, arpa 3234, saman 1131, odun 750 [put].

FƏHLƏ HƏYATINDAN

Ərzaq işləri

Ümum [bütün] mədən dairəsi müsəlman əmələlərindən [fəhlələrindən] Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsinin Bakı komitəsinə ərizələr təqdim edilərək ərzaq cəhətindən nəhayətdə əziyyət və məşəqqət çəkdikləri xüsusunda məlumat verilir. Bunu nəzərə alaraq firqənin Bakı komitəsi Ticarət və Sənəət [Sənaye] nazirinə müraciətən

əmələlərin çətin halını göstərərək tezliklə artıq ehtiyac içində olan mədən dairələrinə əmələlər üçün lazımı miqdarda ərzaq buraxılması ciddən arzu edilmişdir.

Tağiyev fabrikasında

“Müsavat” firqəsinin təşəbbüsü ilə fabrik əmələlərinə adam başına 10 arşın olmaq üzrə bez buraxılmışdır. Həmin bez bu günlərdə fabrika idarəsi tərəfindən əhaliyə paylanacaqdır.

Bibiheybətə

* Aprelin 28-də Bibiheybətə Sovet Syezdin ambulatoriyasında Bibiheybət mədən dairəsi əmələlərinin iclası vaqe olub, Piri Mürsəlzadə əhvali-hazirə haqqında məruzədə bulunmuşdur. Məruzədən sonra, Hüseyn Müzəffərov 1 May münasibətilə bayram edilməsi xüsusunda məlumat verib, həman gündə milli bayraqlar altında müsəlman əmələlərinin şəhərə getmələri təhti-qərara alınmışdır.

* Bədəhu [sonra] Mantaşov mədəninə işləyən müsəlman əmələlərinin şikayətləri nəzərə alınaraq, bu barədə məzkur [adı çəkilən] mədən müdiri ilə müzakirətdə bulunmaq üçün Müzəffərov ilə Cəmşid Sərdarov ittixab edilmişlərdir [seçilmişlər]. Buruq ustası Məshədi Abbasın fəhlələri vurmağı şikayəti müzakirə edildiyindən sonra qərar verilmişdir ki, bundan sonra onun böylə hərəkətinə imkan verilməsin.

Mühazirə

İşbu aprel ayının 30-da çaharşənbə [çərşənbə] günü Suraxanıda Kokorevin

həyətində saat 3-də mühəndis Səməd bəy Əliisgəndərzadə tərəfindən mühazirə oxunacaqdır: “İçki və müsəlmanlar” və “Birinci May bayramı”.

Firqənin rayon komitə və ocaqları və bədəhu [sonra] Suraxanı şöbə idarəsinə yeni üzvlər ittixab olunacaqdır [seçiləcəkdir].

BAKI QUBERNİYASI

Muğanda ixtilal

Aprelin 25-də Muğan ictimasi [yığıncığı] yeni hökumət təşkil etmişdir. Buna da səbəb Könüllü ordu nümayəndələrinin açıqdan-açığa padşah tərəfdarı olub, bu yolda təbliğat və təşviqatda bulunmaları olmuşdur. Bu isə istər müsəlman, istər rus əhalisinin narazılığına səbəb olmuşdur. Əhalinin böylə hərəkət əleyhinə olan narazılığı axırda üsyan haləti almış və Könüllü ordu zabitləri polkovnik Şevkunov, polkovnik Sambros, kapitan Maqilov və qeyriləri tövqif [tutulmuş] və həbs edilmişlərdir. Məşhur İlyəşevič həbs edilməmiş, bunlardan əlavə, Yermolayev və Faynşteyn dəxi həbs edilmişlərdir.

Şamaxı Bələdiyyə İdarəsinin rəsmi-güşadı

Şamaxı şəhərində bu günlərdə Bələdiyyə İdarəsinin rəsmi-güşadı vaqe olmuşdur [açılış mərasimi baş tutmuşdur]. Bu münasibətlə Bələdiyyə İdarəsi rəisi Hüseynbəyov imzası ilə Bakı qubernatoruna bir təbrik teleqrafı göndərilmişdir.

Şikayətlər

Müskürlü kəndinin əhalisi Bakı qu-

bernatoruna bir ərizə verərək məzkur [adı çəkilən] kəndin yüzbaşısından nəhayətdə təngə gəldiklərini göstərərək, tezliklə onun əzlini [işdən kənar edilməsini] tələb etmişlərdir. Deyirlər, yüzbaşından öylə hərəkətlər sadir olur [baş verir] ki, onu yazmaqdan belə çəkinirlər.

Molladan şikayət

Səlimoba sakini Feyzulla Allahqulu oğlu Bakı qubernatoruna ərizə ilə məlum etmişdir ki, onun arvadını Bəybala Ağabala oğlu aparıb özgə adama vermək istəyir. Bu barədə Feyzulla kənd mollasına müraciət etmişsə də, o etina etməmişdir.

AZƏRBAYCANDA

Salyandan

Xüsusi müxbirimizdən:

Türklər burada ikən İranın ərzi-vücuda edəmməyən [meydana çıxma bilməyən] quldurları yenə hüduumuzu keçərək bizləri narahat etməkdədirlər.

Bir qaç müddətdir ki, Qaradonlu nahiyəsi Saraytəpə postası [postu] ətrafından təkrar ələttəkrar [təkrar-təkrar] təcavüz edərək mal, qoyun və sair bu kimi dövlətlərimizi toplayaraq alçaqcasına götürdükdə, məzkur [deyilən] postada bulunan çavuş (uryadnik) Mirzəli bəy Qulubəyov Qaragüvəndikli yüzbaşısı Cəlal Qurban oğlu, Xələc yüzbaşısı Zeynal Tanrıqulu oğlu məyyətlərində bulunan sivil [mülki] silahlılarla vicdansız hayduqlara [quldurlara] pək qəhrəmancasına saldıraraq götürməkdə olduqları əmval-heyvanatı [malları və heyvanları] is-

tirdada [geri almağa] müvəffəq olmuşlardır. Lakin quldurlar yenə oraları rahat qoymayırlar. Hər daima hüduumuzu təcavüzat yapırırlar. Bu təcavüzata qarşı inqilabdan bu ana qədər istiqlalyyətimiz uğrunda vüqu bulan bütün müharibələrdə bahadırlıqları ilə məşhur olan Mirzəli bəy Qulubəyov əfəndi hüduumuzu bir dərəcəyə qədər müdafiə etmişdir. Bu gün hayduqlar toplanaraq kəsbi-qüvvət edəcək [güclənəcək] olarsalar, o halda hüduumuzu müdafiəyə müqtədir qüvvəmiz yox dərəcəsinə qalacaqdır. Zira bu günə qədər (anifü'z-zikri-vəch üzərə [yuxarıda deyildiyi kimi]) buraları müdafiə edib duran qüvvət Mirzəli bəy cənablarının bizzat ibraz etdiyi [şəxsən göstərdiyi] mətanət və qəhrəmanlıqları olmuşdur. Halbuki, şimdiki müxaliflər mümaileyhi [adı çəkilən şəxsi] (hər nəhv [yol] ilə olursa-olsun) qətl etməyə qərar vermişlərdir və dəfəatla [dəfələrlə] bu məqsədlərinə ermək üçün təşəbbüslər edərək müvəffəq olmamışlardır.

Bundan böylə, hökuməti-cəliləmiz [uca hökumətimiz] hüduumuzu nəzəri-əhəmiyyətə alaraq buraları bir an əvvəl mühafizəyə müqtədir qüvvələrin sövq və təhşidi [toplanması] xüsusunda ali binagüzarlıq etməlidir [sərəncam verməlidir]. Yoxsa, insaf və islamiyyətdən bütün-bütünə bibəhrə və qafil bulunan bu güruhi-həyadid [quldurlar dəstəsi] bizi daima məşğul edəcək və bu sənə hər ildəkindən daha bol olan məzruat [əkin] və məhsulatımızı da fəna [yox] edəcəkdirlər. Zətən şimdiden Muğan səhrasında bulunan məzruatımıza toxunmaqdadırlar.

[Rüstəm] İskəndərzadə

Lənkəranda

Xüsusi müxbirimizdən:

Bu axır vaxtlarda Lənkəranda Muğan və Lənkəran dəstələri arasında niza [münaqişə] əmələ gəlməsindən dolayı bu iki dəstə arasında böyük bir düşmənçilik baş vermişdir. Bu düşmənçilik axırda atışmaya münəcər olub [çevrilib], Muğan dəstəsi Lənkəran dəstəsinə qalib gəlmişdir. Muğan dəstəsi Muğan Hökuməti müəssisi [təsisçisi] və başçıları olan Suxorukov ilə Kropotovları kənar etmişlər. Bunlar Bakıya gəlmək istəmişlərsə də, tövqif [həbs] edilmişlər. Bunlar 15 milyon manat pulu bica [boş] yerə sərf etmələrindən töhmət edilirlər. Bu barədə təhqiqat davam etmədədir.

Hal-hazırda Muğan Hökumətində polkovnik İlyəşevic hökumət edir. Uyezdin hər bir tərəfində anarxiya şiddət edir. Qulluqçular neçə aydır ki, pul olmadığından məvaciblərini almayırlar. İlyəşevic Denikindən pul gözləyir. Xaxollar ilə subbotniklər arasında toqquşmalar və müsadimələr olur.

Könüllü dəstələri Lənkəranda soyğunçuluq və qarətlə məşğuldurlar. Böyük xəsarətə və zərərlərə uğrayan əlbəttə müsəlman əhalisidir. Bunlar yurdlarını buraxaraq İrana və Bakıya qaçırırlar. Müsəlman əhalisinə olan zülümlər bərsində biz dəfəatla qəzetələrə yazırıq, fəqət Azərbaycan Cümhuriyyətinin sabiq Kabinəsi nədən[sə] Lənkərana bir o qədər əhəmiyyət verməyirdi. Ümidvarız ki, yeni Kabinə öz bəyannaməsində elan etdiyi kimi, tezliklə Lənkəranı bu zalım və xunxarların [qaniçənlərin] pənceyi-zülmündən xilas edəcəkdir.

Bu günlərdə Muğan dəstəsinin nə-

fərləri Çaxırlı kəndinə gəlib Mirzə Əhəd Əhmədovun pulunu almışlar. Bunun və başqalarının bir çox qoyun, at və mal-qarasını da özləri ilə bərabər götürmüşlər. Privolnı kəndinin sakinləri Repin və Sapinkov nam [adlı] iki nəfər rus Mirzə Əhədin Biləsuvar yanında Balqar çayının üstündə olan dəyirmanına zorla malik olmuşlar. Mirzə Əhəd etiraz etmişsə, qəsbçilər onu ölümlə təhdid etmişlər. Mirzə Əhəd şikayət etmiş, fəqət şikayətinə baxılmamışdır.

Teymur bəy Bayraməlibəyzadə

Ağdaşdan

Bizə yazırlar:

Mart hadisəyi-əliməsi [kədarlı Mart hadisəsi] münasibətilə, təbii, Ağdaşa da Şamaxı qaçqınları gəlmişlərdi. Ağdaş qaçqınları çəkdiqləri möhnət və məşəq-qət azmış kimi, qeyri yerlərdə olduğu kimi, naxoşluqla can çəkişdirməyə dəxi məhkum oldular. Heç bir yerdən bu bədbəxtlərə kömək əlini uzadan olmadı. Nəhayət, keçən ay Ağdaş cavanları bu bədbəxtlərin acınacaq hallarına az da olmuş olsa kömək etmək qəsdilə Qaçqınlara Yardım Cəmiyyəti binasına [yaradılmasına] müvəffəq oldular. Cəmiyyətin birinci fəaliyyəti olaraq qaçqınlar nəfinə [xeyrinə] teatrolar verilməkdədir. Ağdaş maarifpərvər gəncləri tərəfindən bina olunan Qaçqınlara Yardım Cəmiyyəti hər halda qaçqınların təmini xüsusunda çalışmaqda ikən, şübhəsiz ki, yüzlərcə cana malik olan ac, susuz, yalavac, həkimsiz, dərmanlız can çəkişdirməyə məhkum Ağdaş qaçqın kütləsini təmin edəmməz və edə bilməzdi. Bunun üçün də Ümuri-Xeyriyyə və Mənafeyi-

Ümumiyyə Nəzarəti-cəliləsinə [şanı uca Sosial Təminat Nazirliyinə] bu xüsusda bir ərzi-hal göndərərək Nəzarəti-mümaileyhin [adı çəkilən Nazirliyin] dəxi köməyini rica etdi. Fəqət məəttəssüf [təəssüf ki], bu vaxta qədər Nəzarəti-cəlilədən bu xüsusda heç bir məlumat almamışdır. Ağdaş Qaçqınlara Yardım Cəmiyyəti bu xüsusda Nəzarəti-mümaileyhdən lazım olan tədbiri gözləməkdədir.

Cəmiyyət rəisi: Qasım Qasimov

Ərzi-hal

(Göyçaydan)

Möhtərəm müdir! Cənabı-alilərinizdən acizənə təvəqqe edirəm ki, bizim bu ərzimizi qəzetənizin bir sütununda dərc edəsiniz, eyni-mərhəmətdir.

Bu gün – rəcəbül-mürəcəb ayının 20-də Azərbaycan Hökuməti tərəfindən iki cənab Göyçaya təşrif gətirib, biz Şamaxı qaçqınlarını cəm edib, siyahı tutub, söylədilər ki, bizi hökumət tərəfindən göndəriblər ki, hər gün sizə şorba bişirib verək və bu da ona görədir ki, tif naxoşluğu əmələ gəlib, şorbanı verirək ki, həmin naxoşluğun qabağını alsın. Biz Şamaxı camaatı həmin cənabların cavabında söylədik ki, biz hökumətdən şorba gözləməyirik. Şorbanı pis-yaxşı bir təhər tapıb yeyirik. Biz hökumətdən gözləyirik o şeyi ki, bizim xarabazar olan şəhərimizi təmir etsin. Başımızı soxmağa bir ev tapmırıq. Hər ayda 4-5 yer dəyişirik. Bir ay bir yerdə ev məskən edib oluruq və əlavə əynimiz çılpaq və bir yorğan tapmırıq üstümüzə salmağa. Biz hökumətdən bu kimi şeylər gözləyirik, nəinki şorba. Kirayə ilə ev tapmırıq. Hansı bir evdə beş gün otururuqsa, ev

sahibləri çıxarırlar. Ev sahibləri o qədər “insaf” edirlər ki, Bakı evlərindən buranın ev kirayələri birə-iki artıqdır. Hökumətimiz bilsin ki, naxoşlar yalnız şorba ilə sağalmazlar. Göyçayda yaxşı xəstəxanalar var, qalib boş. Həkim yox, dərman yox, iki dənə rus həkimi var, viziti 25 manat, 20 manat da fayton pulu. Bir dənə də əczaxana var, əlan [hal-hazırda] Bakı məzənnəsi ilə bir beş-altı prosent [faiz] artığına verir. Hökumətimiz istəyir əgər bizə köməklik eylesin, bizdən ötrü bank açsın, ya presentlə, ya presentsiz pul buraxsın ki, biz kəsb [qazanc] edək, alış-veriş edək. Əlimiz qalib boş. Biz həman adamlıq ki, canımızı, dövlətimizi, gözəl evlərimizi, əhli-əyalımızı, irz və namusumuzu vətən yolunda fəda etdik. Hökumət bizə lazımı kömək yetirsinlər.

Bir nəfər Şamaxı qaçqını

GÜRCÜSTANDA

Məhəmməd Yusif Cəfərovun bəyanatı

Gürcüstan Hökuməti nəzdində olan Azərbaycan siyasi nümayəndəsi Məhəmməd Yusif Cəfərov Gürcüstan Xariciyyə nazir Y. P. Gegeçkoriyə müraciətlə, gələcəkdə ixtilaf olmasın deyə İrəvan quberniyasının mübahisəli ucaştoklarına daxil olan işlərin Ermənistan nümayəndələrinə verilməsini dayandıрмаğı xahiş etmişdir. Məhəmməd Yusif Cəfərov öz bəyanatında bu səbəbi göstərir ki, İrəvan quberniyasının mübahisəli hissələri məsələsi Zaqafqaziya Cümhuriyyətləri Konfransında müzakirə edilməlidir.

* * *

Azərbaycan Hökuməti tərəfindən neçə gün bundan əvvəl Ədliyyə naziri müavini Teymur bəy Makinski, dəftərxana müdiri Rəşid bəy İsmayılov və doktor Qəni Məhəmmədzadə Tiflisə göndərilmişdi ki, orada 900 min manat alıb da Cənub-qərbi Azərbaycan fərari [qaçqın] müsəlmanlarına sərf etsinlər. Aprelin 17-də yuxarıda adları zikr edilən şəxslər məzkur [deyilən] məbləği dövlət xəzinəsindən alırlar. Azərbaycan Hökumətinin vəkilləri pulla bərabər “Orient” mehmanxanasına gəlirlər. Mehmanxananın 12-ci nömrəsində dəftərxana müdiri Rəşid bəy İsmayılov məzkur məbləği gizləyir. İkinci gün saat 12-də Gürcüstan Cümhuriyyəti Daxiliyyə naziri, xüsusi dəstə naçalnikı Paloçiyaya təklif etmişdir ki, Azərbaycan Hökumətinə məxsus olub da qeyb olmuş olan 900 min manatı axtarıb tapsın. Paloçiyaya xüsusi ixtiyarat verilmişdir. Paloçiya bu işi təqib edərək zeylədi fəqərə [aşağıdakı hadisə] anlaşılmışdır:

Rəisi-vükəla dəftərxanasının müdiri Rəşid bəy İsmayılov və onun qasidi Yusif Novruzov qət etmişlər ki, fərarilərə məxsus aldıqları 900 min rubləni öz aralarında təqsim etsinlər [bölsünlər]. Belə ki, 700 min manatını özü götürüb mehmanxananın vanna olan odasında peçin turbası içərisinə soxmuş, Novruzov isə 200 min manat almış. O da pulu “Elbruz” mehmanxanasında gizləmişdir. O da nədənsə peçin içinə soxmuşdur. Bunlar pulu gizlətdiklərini boyunlarına almasalar da, Paloçiya bunların xəyanətkar olduqlarını təhqiq etmişdir. Pullar

alınıb M. Y. Cəfərova tapşırılmış, İsmayılov və Novruzov həbs edilmişlərdir.

Ərdahanın işğalı

Axıska (22 aprel). Mənə etibar edilmiş qoşunlar dəstələri 18 və 19 apreldə təzyiq edərək Kərkaban-Ocas xəttindən onları dağlara tərəf püskürtmüşlər. Aprelin 20-də qoşunlar ciddi bir həmlə ilə düşmənləri həman təpədən də püskürtmüşlər. Düşmənlər öylə ricət edirlər [geri çəkilirlər] ki, Kürün sol kənarında vaqe Ərdahan təhkimatını [istehkamlarını] belə işğal edə bilməmişlərdir. Çaul dərəsində 100 ədəd top gülləsi tapılmışdır. Düşmənlər ricət edərək Kür üzərində olan körpünü yandırmışlar. Amma biz top atəşi ilə, yanan körpünü xilas edə bilməmişik. Böyləliklə qoşunlarımızın bir hissəsinin Kürün sol tərəfinə keçməsinə müsaidə edilmişdir.

Eyni zamanda düşmənlərin çayın sağ tərəfinə keçərək Ərdahan istehkamatını işğal edirlərsə də, fəqət həmləmiz qarşısında dura bilməyib Oltu və Qars səmtinə ricət edirlər. 6-cı alay tərəfindən düşmənlər təqib edildikdə bir top, 18 yeşik top gülləsi qənimət almışdır. Ərdahanın özündə isə külli taxıl və sairə əlimizə keçmişdir. Ərdahanda kimsə qalmamışdır. Hələlik bizim tələfatımız məlum deyildir. Düşmənlərin tələfatı isə çoxdur.

Yerli əhalinin bəyanatına görə, bu qoşunların sərkərdəliyi Camal bəy və Rəhman bəy Ximşiyevlərdir. Sərvər bəy Atabəyovun qətl edilməsi şayiəti [şayiələri] doğru deyildir. Biləks [əksinə], o, qoşunlarımız Kürü keçənədək bizə qarşı müharibədə iştirak edirdi.

General Kvinitadze

ERMƏNİSTANDA

Ermənistan nə haldadır?

Ermənistan camaat xadimlərindən Azadyan Ermənistanın ictimai və siyasi əhvalatı haqqında məruzədə bulunmuşdur. Həman məruzənin bir para yerlərini əhəmiyyəti üçün tərcümə edirik:

Daşnaksaqan firqəsi dairəsindən çıxan Ermənistan Hökuməti bütün-bütünə hökmfərma [hökmran] olan burjuaziya sinifinə tabedir. Bu sinif heç bir vaxt bu axır vaxt küçələrdə yüzlərcə adam acından ölənlər zəmində kimi yaxşı yaşamamışdır. Ciddi və qəhrəmananə tədbirlər lazım idi. Sosial-demokrat firqəsi, müavinət təşkilatı və Ermənistan çörək verməyə iqtidarı olan oblastlara müraciət vasitəsilə xilasiyyətə dəvət edirdi. Lakin bu firqənin səsə səs verən olmadığı. Burjuaziya əlində olan Parlamanın və hökumətin əksəri bürokratiyanın ən fəna nümunəsindən ibarətdir. Ermənistan əlahiddə xanlıqlara mübəddəl olmuşdur [çevrilmişdir]. Hər uyezd [qəza] və hər kənd başda qoyulmuş olan naçalnikin ixtiyarındadır. Bunlar[ın] xudsəranə [özbaşına] hökmranlıqları əleyhinə çıxmağa bir qüvvə yoxdur. Nəzarətlərdə [Nazirliklərdə] olan xəyanətlər və xudsəranə işlər hədsizdir. Əhaliyə müavinət göstərməkdən ötrü verilmiş olan 40 milyondan Ümuri-Xeyriyyə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] ancaq 5 milyon hesab göstərmişdir. İrəvanda da qoçular (xumbapet) az deyildir. Bunlar gündə 10 minlərcə manatlar içkiyə və kefə sərf edirlər. Amma 12 kənd əhalisi tamamilə acından qırılmışdır. Hər yerdə xəyanət, hərc-mərclik hökmfərma. Lakin bu işlərdə

müttəhim edilənlərdən heç biri indiyə qədər məhkəməyə verilməmişdir. Çünki o zaman bütün hökuməti məhkəməyə vermək lazım gələr.

Daxili və xarici siyasəti öz əlinə alan Daxliyyə Nəzarəti öylə bir üsul vücuda gətirmişdir ki, ancaq bunu köhnə üsulidara ilə bərabərləşdirmək olar. Məmləkət tədhiş [dəhşət; terror] içrə qalmışdır. Qarətərlər və qatillər cəzasız bir surətdə azad gəzirlər. Külli miqdarda para sərf edən məhkəmə idarəsi varsa da, lakin fəaliyyətsizdir. Bu əhvalı söyləməyə bir tək yer varsa, o da Parlamanın kürsiyi-xitabətidir. Fəqət hökumətin siyasətini kəskin surətdə tənqid edən əqəliyyətdir [azlıqdır] ki, onun da bu siyasəti dəyişməyə qüvvəsi yoxdur. Hökumət siyasəti milli düşmənçilik atəşi yandırmaq və erməni əhalisini hamıdan ayırmaqdan ibarətdir ki, bunun da nəticəsində əhali aclıqdan, xəstəlikdən və ixtilafdan məhv olmaqdadır. Məmləkəti idarə edən firqə öz korluğuna görə bunları görmək istəməyib, öz təcavüzkarənə və xudsəranə siyasətini bilatəmmül [düşünmədən] yürütməkdədir. Parlaman təsdiq etmədən qanunlar verilir. İstibdad hökuməti verməyə cürət etmədiyi qanunlar elan edilir. Belə ki, bu yaxınlarda verilən bir qanunda ailə üzvündən birinin əsgərlikdən qaçmasına görə onun valideyni və qövm-əqrəbasının məsul olacağı söylənir. Hər yerdə naməlum bir qayda ilə mühüm sənədlər oğurlanmaqdadır. Sosial-demokrat firqəsi onu göstərər ki, hökumət Parlamanı tabe etməyir. Lakin, Sosial-demokrat firqəsi bunu təbdil etməkdən [dəyişdirməkdən] acizdir. Çünki Parlamanın əksəri höku-

mətlə həmfikirdir. Hökmfərma olan Daşnak firqəsi Sosial-demokrat firqəsinin, hökuməti xalq nəzarində öz istizahları [sorguları] ilə tənqid etdiyini görərək, Parlaman əleyhinə hərəkətdə bulunmaqla axırda Parlamanın buraxılmasını isbat etdi. Lakin Daşnak firqəsinin Parlamanın lazım olduğunu düşünüb anlayan hissəsi Yevropanın rəyini qazanmaqdan ötrü Parlamanın buraxılması əleyhinə durdu. Firqənin bu hissəsindən ötrü Parlaman bir pərdədir ki, məzkur [deyilən] firqə həman pərdə dalında öz irtica və quldurluq siyasətini yürütməkdədir.

Hökmfərma olan firqə tənqiddən xilas olmaqdan ötrü sosialistləri Parlamanı qovmaq istəmişdir. Lakin buna müvəffəq ola bilməmişdir. Ölüm təhdidi ilə sosialistlər öz yerlərində qalmışlardır. Daşnak firqəsinin hökmranlığı Zaqafqaziya demokratiyasının [xalqının] hamısını bir bərabərdə təhdid edir. Zaqafqaziya demokratiyası bu hökmranlığa bir nəhayət verməkdən ötrü bütün qüvvəsini cəm etməlidir. Çünki bir məmləkətdə olan irtica hökuməti hamı hökumətlər üçün təhlükəlidir.

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düşən naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor

Ağahüseyn Kazımov

Gəlib naxoşları yenə qəbul etməyə başlayıbdır. Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəlik-

lər]. Qəbul edir səhər saat 10-dan 11-ədək; axşam saat 5-dən 7-yədək. Ünvan: Parapet, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbə. Telefon: 86-27.

5780

4-6 otaq lazımdır

Xahiş edənlər telefon ilə xəbər verə bilərlər. Nömrə 17-64.

8750

Satılır

Çarxlara məxsus qara və sarı maz. Xahiş edənlər bu adresə müraciət edə bilərlər: Merkurievski küçə nömrə 34. Ayıllunun mənzili. Telefon nömrə 33-09.

8751

Drama

Hökumət Teatrosunda

Axşam tamaşası

Cümə günü

Şabanül-müəzzəm ayının 1-də 1337 sənə

(mayın 2-də 1919-cu ildə)

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy

Hacıbəyli Qardaşlarının Müdiriyyəti

Müdiriyyətin aktyorları

Ələkbər Hüseynzadə, Camal Paşayev və

Əliislam Dadaşovun şərafinə (benefisinə)

Bu mövsümdə axırıncı dəfə olaraq

təntənəli bir surətdə

mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır

Şəmsəddin Sami bəyin

“Gaveyi-ahəngər” nam əsəri.

Biletlər imdidən benefis qiymətinə

teatrın kassasında satılmaqdadır.

Tamaşa başlanacaq

axşam saat 8-in yarısında.

T-116

Doktor

M. B. Şaxnazarov

Dəri və əmrəzi-cərrahiyyə [cərrahi xəstəliklər] naxoşluqlarını qəbul etməyə başla-

mişdir. “606” və “914” müalicəsi. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 12-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Armyanski küçə nömrə 3. Qubernskinin küncündə. Telefon nömrə 45-28.

8748

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qismi-rəsmi

səh. 560. “...örtülü olaraq icazə veriləcəkdir.”: belə başa düşülməlidir: “qapalı keçirilməsinə icazə veriləcəkdir.”

Möhkəm idarə

möhkəm əxlaqlı istər

səh. 561. “nəfsi-əmmarə”: insana günahları, pis işləri əmr edən nəfs; nəfsin ən aşağı mərtəbəsi sayılır.

“...Ərzaqı, hansı idarədənsə...”: belə başa düşülməlidir: “Ərzaq idarəsindənmi, hansı idarədənsə”.

“bəlli əfkarlar”: fikri müyyən bir şeydə olanlar; məqsədləri müəyyən bir şeyə yönələnər. Müəllif bir tərəfdən bu şəxslərin bütün məqsədlərinin məlum olduğunu – oğurluq və mənimsəmə məqsədi güddüklərini deyir, digər tərəfdən isə “bədəfkarlar” sözü ilə ahəng yaradır.

səh. 563. “Xalq cəhalətini vasitəyi-şöhrət və mənfəəti bilmişmi? Bil ki, yenə öylədir.”: Qəzet sütununda iki cümlənin arasında sətir yarımında nöqtələr qoyulmuşdur.

Azərbaycan

Məclisi-Məbusanında

səh. 563. “Beş yüz on milyon rublə”: qəzetdə “dörd yüz on milyon rublə” yazılmışdır.

səh. 566. “Bundan əlavə, 35 milyon da ingilis ştabına verilir.”: qəzetdə “35 milyon” yerinə səhvən “305 milyon” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 569. “Avam Kamerası”: Böyük Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası nəzərdə tutulur.

səh. 570. “Rurski dairədə”: Almaniyanın qərbində sənaye bölgəsi olan Rur regionu

nəzərdə tutulur; qəzetdə “Rurski” yerinə səhvən “Rufski” getmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 570. “Exo de Pari” [L'Écho de Paris]: 1884-1944-cü illərdə Parisdə nəşr edilmiş gündəlik qəzet.

Qəzetələrdən

səh. 571. “Eyxhorn aeroplana minib qaçmışdır, lakin Holtsminden yanında...”: “Eyxhorn”, “Holtsminden” kimi xüsusi adlar rus dilindəki tələffüzə uyğun olaraq “Eyxkorn”, “Qoltsminden” kimi yazılmışdır.

“Spartak” yaxud “Spartak ittifaqı” [Spartakusbund]: 1916-1918-ci illərdə Almaniyada fəaliyyət göstərən marksist təşkilat. Ümumdünya proletar inqilabı tərəfdarı idi. Təsisçiləri arasında Roza Lüksemburq, Karl Libknext və başqaları yer alırdı.

səh. 572. “Hudson”: rus dilindəki tələffüzə uyğun olaraq Qudson kimi getmişdir.

“Drednot”: hərbi dəniz donanmalarında XX əsrin əvvəllərindən etibarən istifadə edilməyə başlanan, güclü artilleriya silahlarına malik zirehli gəmi (drednout).

İran işləri

səh. 572. “Bəxtiyar dəstəsi”: İranda Çahar-Mahal və Bəxtiyari, Xuzistan, Luristan, İsfahan ostanlarında yaşayan etnik qrup olan Bəxtiyarilər nəzərdə tutulur.

səh. 573. “Kazaklar Kəsmə və Fuməni işğal etdilər.”: Burada “kazaklar” deyərəkən, İran kazak diviziyası nəzərdə tutulmuşdur. İran kazak diviziyası 1879-cu ildə İran kazak briqadası kimi yaradılmış, 1916-cı ildə İran kazak diviziyasına çevrilmişdir. İranda Tersk kazakları nümunəsinə əsasən qurulan süvari birliyi idi. Şahın, yüksək vəzifəli İran məmurlarının və xüsusi əhəmiyyətli obyektlərin mühafizəsini həyata keçirirdi. 1918-1920-ci illərdə diviziyanın komandiri polkovnik Vsevolod Dmitriyeviç Staroselski olmuşdur.

“Rudsəfid”: İranın Gilan ostanının kəndi, Xəzər dənizinin cənub-qərb sahilində yerləşən Səfidrud nəzərdə tutulur.

Nəzarətlərdə

səh. 573. “Fabriçni müfəttiş”: Fabrik müfəttişləri sənaye müəssisələrində əmək şəraitinə nəzarət edən dövlət qurumu Fabrik Müfəttişliyinin nümayəndələri idi. Fabrik Müfəttişliyi Rusiya imperiyasında sənayenin inkişafına bağlı olaraq XIX əsrin axırlarına doğru yaradılan, sənaye müəssisələrində əmək şəraitinin qanunlara uyğun olmasına nəzarət edən dövlət qurumu idi. Bakı quberniyasının Fabrik Müfəttişliyinin heyəti Baş Fabrik müfəttişindən və sahə müfəttişlərindən ibarət idi.

Bakı xəbərləri

səh. 576. “Sovet Syezd”: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayının rəhbər orqanı olan Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurası nəzərdə tutulur.

Azərbaycanda:

Lənkəranda

səh. 579. “subbotniklər”: XVIII əsrin axırlarında ruslar arasında meydana gələn, iudaizm yönümlü cərəyana mənsub olanlar. Subbotniklər “şabat”a (şənbə günü işləməyə), sünnətə və iudaizmin digər əməllərinə riayət edirdilər. Zaqafqaziyaya subbotniklər XIX əsrin I yarısında çar hökuməti tərəfindən köçürülmüşdü.

Azərbaycanda:

Ərzi-hal

səh. 580. “eyni-mərhəmətdir”: “mərhəmətin özüdür”; “özü də bir mərhəmətdir”; “elə bu (iş, hərəkət, addım və s.) mərhəmətdir ki var”; “savabdır”.

“rəcəbül-mürəcəb ayının 20-də”: burada tarix hicri təqvimlə verilmişdir; 20 rəcəb (1337) miladi təqvimlə 21 aprel 1919-cu ilə uyğundur.

Gürcüstanda

səh. 581. “...yanan körpünü xilas edə bilməmişik.”: qəzetdə “yanan” yerinə səhvən “yan” getmişdir.

“...Oltu və Qars səmtinə ricət edirlər.”: qəzetdə səhvən belə getmişdir: “Olu Qars səmtinə ricət edirlər.”

Doktor M. B. Şaxnazarov

səh. 583. “əmrəzi-cərrahiyyə”: güman ki, “əmrəzi-zöhrəviyyə” [zöhrəvi xəbəlliklər] olmalıdır.

səh. 584. “606 və 914 müalicəsi”: “606” və “914” sifilis xəstəliyinin müalicəsində istifadə edilən “salvarsan” və “neosalvarsan” preparatlarının şərti adları idi.

ADLAR GÖSTƏRİCİSİ

- Abaşidze, A. B. 215, 349
 Abaşidze, Əhməd bəy: Diqur bəylərindən olmuşdur. 215
 Abbas I (Şah Abbas; 1571-1629): Səfəvi şahı; 1587-1629-cu illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. 8, 404
 Abbas Ağa Nazir: bax. Qayıbzadə, Abbas Ağa.
 Abbas Alish oğlu: Cavad qəzasının Ərəbbalaoglan kəndinin sakini. 502
 Abbasqulu: Qalaqayın sakini. 362
 Abbasqulu Ağa Mirzə Məhəmməd xan oğlu: bax. Bakıxanov, Abbasqulu Ağa.
 Abbasqulu İmamqulu oğlu: Bakıda Balaxanı-Sabunçu dairəsində qaradovoy olmuşdur. 555
 Abbasqulu Məhəmməd oğlu: Maştağa sakini. 556
 Abbasquluzadə, Əhməd: Novxanı sakini. 447
 Abbasov, Ağaəli (Hacı Ağaəli): Ağdaş sakini. 198
 Abbaszadə, Abbas (Mizə Abbas; yaxud A. Mollazadə; 1870-1920): Azərbaycanlı pedaqoq və folklorşünas. Azərbaycan məktəbləri üçün dərsliklər qələmə almışdır. Bəzi əsərlərində “A. Mollazadə” imzasından istifadə etmişdir. Gəncə Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyətinin və Gəncə Türk Müəllimləri İttifaqının üzvü olmuşdur. 192, 228, 306, 526
 Abdinov, İbrahim bəy: Bakıda Mərkəzi Həbsxananın müdiri olmuşdur. 172
 Abdullayev, Ağaabdulla Teymur oğlu: Şamaxı sakini. 363
 Abdullazadə, Şükufə xanım: Qazax sakini. 201
 Abxazava: zirehli qatar komandiri. 436
 Abrami, M.: Fransa Hərbi Nazirliyinin kiçik katibi olmuşdur. 134
 Abuyev, Ömər: Azərbaycanlı memar. 471
 Adıgözəlov, İmamverdi bəy İsgəndər bəy oğlu (1900-1950): Peterburq Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirmiş, ədliyyə sisteminə işləmişdir. 436
 Adil: Xıllı (Neftçala) qəsəbəsi sakini. 123
 Ağa Ələsgər Qərra: bax. Qərra, Ağa Ələsgər
 Ağa Xan III (Sultan Məhəmməd şah; 1877-1957): Müsəlman ismaililərin 48-ci imamı. Hindistanın müstəqilliyi, eləcə də Pakistanın maraqları uğrunda mübarizə aparmışdır. 214, 231
 Ağa Seyid Həsən: Bakıda, İçərişəhərdə yaşamışdır. 189
 Ağababa Cavad oğlu (Hacı Ağababa): Bakı sakini. 99
 Ağababa Yəhya oğlu (Məşhədi Ağababa): Bakı sakini. 257
 Ağabəyov, Rza bəy: Göyçaydan Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinə seçilmişdir. 49, 50
 Ağacan Dadaşbala oğlu: Eynibulaq (Siyəzən) sakini. 127
 Ağaalizadə, Axund Ağa (1871-1954): Azərbaycanın dini xadimi. 1918-1920-ci illərdə Azərbaycan Cümhuriyyətinin, 1944-1954-cü illərdə Qafqaz müsəlmanlarının şeyxülislamı olmuşdur. 58, 92, 480, 538
 Ağəmi Əhməd oğlu: Novxanı sakini. 447
 Ağahüseyn Cavad oğlu: Velədi kəndinin (Lənkəran) sakini olmuşdur. 531
 Ağahüseyn Həsən oğlu: Quba qəzasının Sumaqova kəndinin sakini. 151
 Ağahüseyn Kərəm oğlu (Hacı Ağahüseyn): Qaraçaylı kəndinin (Şabran) sakini. 418, 480
 Ağaisa: “Azərbaycan” qəzetində imza. 50
 Ağakişizadə, Əbdürrəhim 73
 Ağamalı Cəfər oğlu (Molla Ağamalı): Digah kəndinin sakini. 474